

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Karolína Foukalová

Forma změny smlouvy uzavřené v písemné formě

Diplomová práce

Olomouc, 2020

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Forma změny smlouvy uzavřené v písemné formě vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 21. 3. 2020

Karolína Foukalová

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu této práce **JUDr. Petru Bezouškovi, Ph.D.**, za jeho vstřícný, laskavý a ochotný přístup, věcné připomínky a rady. Rovněž bych ráda poděkovala všem, kteří ve mě po celou dobu studia věřili, jakož i těm, kteří ve mě nevěřili, a díky kterým jsem měla důvod i chuť studium zvládnout.

Obsah

Použité zkratky	6
1 Úvod.....	7
2 Forma právního jednání obecně	9
2.1 Zásada autonomie vůle	9
2.2 Jednotlivé formy právního jednání dle občanského zákoníku.....	10
2.2.1 Listinná forma	11
2.2.2 Elektronická forma.....	12
3 Písemná forma právního jednání.....	13
3.1 Náležitosti písemné formy	13
3.1.1 Písemnost	13
3.1.2 Podpis jednajícího	14
3.2 E-mail jako písemná forma.....	16
3.2.1 (Prostý) elektronický podpis dle účinné právní úpravy	16
3.2.2 Potřeba elektronického podpisu	18
3.2.3 Určení jednající osoby	19
3.2.4 Shrnutí.....	21
4 Doložka písemnosti (smluvní písemná forma).....	23
4.1 Následky nedodržení smluvní písemné formy.....	23
4.1.1 Předchozí právní úprava.....	23
4.1.2 Právní úprava <i>de lege lata</i>	24
4.1.3 Shrnutí.....	26
5 Vázanost stran doložkou písemnosti	28
5.1 Odlišné přístupy	28
5.1.1 UNIDROIT PICC	28
5.1.2 CISG.....	29
5.1.3 PECL.....	31
5.1.4 DCFR	31

5.1.5	Přístup k doložce písemné formy v některých evropských zemích	32
5.1.6	Shrnutí.....	32
5.2	Řešení dle OZ	33
5.3	Shrnutí.....	35
5.4	Tzv. dvojí doložka písemnosti.....	35
6	Písemná forma vyžadovaná zákonem	39
6.1	Funkce písemné formy.....	39
6.2	Následky nedodržení písemné formy	40
7	Závěr.....	42
8	Literatura	45
8.1	Komentáře.....	45
8.2	Monografie.....	46
8.1	Články.....	46
8.2	Mezinárodní smlouvy a dokumenty nadnárodního charakteru.....	48
8.3	Judikatura.....	48
8.3.1	Nejvyšší soud	48
8.3.2	Ústavní soud.....	49
8.3.3	Ostatní soudy.....	49
8.3.4	Rozhodnutí zahraničních soudů a institucí	49
8.3.5	Legislativní dokumenty.....	49
9	Abstrakt, klíčová slova.....	50
9.1	Abstrakt (abstract).....	50
9.2	Klíčová slova (key words)	50

Použité zkratky

CISG	The United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (Úmluva OSN o smlouvách mezinárodní koupi zboží), vyhlášená sdělením federálního ministerstva zahraničních věcí č. 160/1991 Sb.
DCFR	Draft Common Frame of Reference (Návrh společného referenčního rámce)
EltZ	zák. č. 297/2016 Sb., o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce, ve znění pozdějších předpisů
eIDAS; nařízení eIDAS	nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 910/2014, o elektronické identifikaci a službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce ve vnitřním trhu a o zrušení směrnice 1999/93/ES
LZPS	usnesení č. 2/1993 Sb. předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky (Listina základních práv a svobod), ve znění pozdějších předpisů
ObchZ	zák. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013
OZ; občanský zákoník	zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OZ 1950	zák. č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 1991
OZ 1964	zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013
OZO	císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský, ve znění účinném do 31. 12. 1965
OSŘ	zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
Ústava	ústavní zák. č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
PECL	Principles of European Contract Law (Principy evropského smluvního práva)
PICC; UNIDROIT PICC	UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts (2016)
ÚS	Ústavní soud
zák. o rodině	zák. č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění účinném do 31. 12. 2013
zák. směnečný	zák. č. 73/1950 Sb., směnečný a šekový, ve znění pozdějších předpisů
ZEP	zák. č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu, ve znění účinném do 18. 9. 2016

1 Úvod

Občanský zákoník v kontrastu s předchozí právní úpravou dopřává subjektům soukromého práva vysoký stupeň volnosti ve smyslu dispozitivnosti celé řady jeho ustanovení, což subjektům umožňuje uplatňovat svou široce stanovenou autonomii vůle. Ani pravidla týkající se právního jednání a jeho formy nejsou výjimkou.¹

V praxi často dochází k situacím, kdy smluvní strany potřebují či chtějí již uzavřenou smlouvu určitým způsobem modifikovat či přímo zrušit. Ať už se jedná o smlouvu bezformální, či uzavřenou písemně, může zejména v případech doložky smluvní formy, tedy situace, kdy si smluvní strany pro právní jednání, jež lze jinak učinit i bezformálně, sjednají písemnou formu, dojít k situaci, kdy bude třeba posoudit, je-li možno autonomii vůle doložkou písemné formy omezit, a pokud ano, tak do jaké míry a jakým způsobem. Tento pro laika na první pohled banální problém může mít v právním styku dalekosáhlé důsledky, zejména uvážíme-li, že občanský zákoník se nevztahuje pouze na „obyčejné“ smlouvy běžného života uzavírané každý den, ale také na kontrakty velkých společností a subjektů, pro které může mít posouzení, došlo-li či nedošlo-li ke změně smlouvy prolomením doložky písemné formy, nejen ekonomicky dalekosáhlé důsledky.

Právě uvědomění si těchto souvislostí a rozsahu právních vztahů, na které se užije úprava občanského zákoníku (jakož i dalších právních předpisů upravujících soukromoprávní vztahy), ukazuje, že tématem doložek písemnosti má smysl se věnovat, ačkoliv v samotném občanském zákoníku je této problematice věnována nevelká pozornost, zejména pokud jde o samotnou, ale klíčovou možnost prolomení doložky písemné formy obsaženou v § 1758 OZ. Uvědomujíc si nesporný vliv některých mezinárodních smluv a dokumentů, ať už ryze právních či pramenů svou povahou *soft law*, budu se v souvislosti s doložkou písemné formy a českým ustanovením § 1758 OZ věnovat i jednotlivým ustanovením PICC, CISG, PECL a DCFR², která obsahují pravidla do určité míry podobná, ne však identická.

Jak velký má mít doložka písemné formy účinek? Jak moc a do jaké míry má smluvní strany zavazovat? Je namístě připustit prolomení doložky písemnosti, a pokud ano, tak jakým způsobem a s jakými důsledky? Lze se dopředu smluvně vzdát autonomie vůle, pokud jde o doložku smluvní formy, připustíme-li přísný účinek a absolutní vázanost takovou doložkou? Pokud ano, je toto souladné s pravidlem, podle kterého je až na kogentní ustanovení v českém

---

¹ HURDÍK, Jan, LAVICKÝ, Petr. Systém zásad soukromého práva. Brno: Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, svazek 367, Masarykova univerzita, 2010, s. 87–88.

² konkrétně se budu věnovat čl. 2.1.18 PICC, čl. 2:106 PECL, čl. II.–4:105 DCFR a čl. 29 odst. 2 CISG

právním řádu smlouva svou silou a účinky rovna zákonu?³ Má v českém právu nějaké účinky takzvaná dvojitá doložka písemnosti⁴? Na tyto a další otázky se pokusím poskytnout ne ani tak jedno možné řešení (takové, koneckonců, dle současné právní úpravy ani není možné nalézt, což je patrné i z rozdílných názorů v rámci odborné literatury, viz další výklad), ale různé pohledy a názory, které jsou na tuto problematiku zaměřeny, tyto vzájemně a v souvislostech konfrontovat a pokusit se nastínit, jaké řešení by mohlo být vhodným, respektive jaké považuji za přílehavé či přinejmenším myslitelné. Velký prostor bude věnován následkům nedodržení písemné formy, ať už formy písemné z vůle stran či z vůle zákona, zejména rozlišení, půjde-li v daném případě o nicotné právní jednání, o právní jednání neplatné – ať už absolutně, nebo relativně, nebo bude-li právní jednání i tak právně bezvadné. Tato diplomová práce si klade za cíl reagovat na aktuální právní úpravu týkající se formy právního jednání a následků případného nedodržení formy, doložek písemnosti a jejich prolomení, to vše obklopující ústřední otázku této diplomové práce a zároveň její název, tedy jakou formou má (může) být změněna smlouva uzavřená v písemné formě.

Kromě výše uvedených otázek se budu zabývat i otázkami z části jasnějšími, nicméně stejně důležitými, a to zejména tím, co písemná forma právního jednání vlastně znamená a co musí být splněno, abychom o takové formě mohli hovořit. Nadto se budu věnovat i problematice elektronického právního jednání se zaměřením na e-mailovou komunikaci a i nedávno proběhnuvší změně v právní úpravě elektronických podpisů. Neopomenu ani případy, kdy písemnou formu vyžaduje zákon, a rozpracováním a návazností jednotlivých kapitol se pokusím nastínit, jaké jsou v obou případech – forma určená zákonem versus forma určená stranami – rozdíly, proč tomu tak je, jakož i jaké cíle sleduje právní úprava v daném případě, zejména pokud jde právě o písemnou formu vyžadovanou zákonem.

Pro tuto diplomovou práci jsem zvolila postup, v souladu se kterým budou jednotlivé kapitoly začínat krátkým úvodem následovaným rozбором problematických ustanovení nebo obecně institutu, se kterým se následně budu vypořádávat. V případě složitějších řešení problémů, či v případech, kdy neexistuje v rámci odborné veřejnosti shoda, pro úplnost problém krátce shrnu a doplním o vlastní názor či možné řešení.

---

³ MELZER, Filip, TÉGL, Petr. In MELZER, Filip a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1–117. Praha: Leges, 2013, s. 85.

⁴ v dalším výkladu rovněž označovaná jako dvojitá doložka písemnosti, kvalifikované ujednání o písemné formě, dvojitá klauzule písemné formy

2 Forma právního jednání obecně

2.1 Zásada autonomie vůle

Problematiku formy právního jednání upravuje obecně občanský zákoník ve svých § 559–564 a následně v několika dílčích ustanoveních prolínajících se jeho dalšími částmi, kterými se budu zabývat dále. Kromě zákonné díkce upravující formu právního jednání je nezbytné hledat ve výše zmíněných ustanoveních projevy zásady autonomie vůle jakožto jedné z vůdčích zásad občanského zákoníku i soukromého práva vůbec, jak explicitně vyplývá i z § 2 odst. 1, resp. § 1 odst. 2 OZ. Skutečnost, že ten, kdo jedná, si může pro svůj projev vůle zvolit formu, vyjádřil již Krčmář, navazuje na Tilsche.⁵ Až do účinnosti OZO na českém území však tato zásada rozšířena nebyla.⁶

Autonomii vůle můžeme zařadit pod demonstrativní výčet některých zásad soukromého práva uvedenou v § 3 odst. 2 písm. d) OZ. Vychází však již z čl. 2 odst. 3 LZPS a z čl. 2 odst. 4 Ústavy. Jde o princip vyjadřující oprávnění subjektů soukromoprávních vztahů vytvářet svá práva a povinnosti dle vlastní vůle vyplývající z ústavního pořádku⁷, kdy představuje konkrétní projev svobody jednotlivce v soukromoprávních poměrech.⁸

Dle Hurdíka a Lavického je jedním ze čtyřech typických projevů principu autonomie vůle⁹ svoboda subjektu rozhodnout se, jakou formu bude mít právně relevantní chování. Tento projev nicméně bude mít význam pouze v případech takového chování subjektů, které bude vykazovat pojmové znaky právního jednání, tedy bude zahrnovat projev vůle, který bude zaměřený na vznik, změnu nebo zánik práv a povinností a které bude zároveň aprobováno právním řádem.¹⁰ Pokud nebude dané chování subjektů právním jednáním, nemá ani smysl hovořit o jeho formě. Zde je proto třeba odlišit právní jednání od jednání, která právními jednáními nejsou, například informační úkon.¹¹ O volbě formy právního jednání je nicméně

⁵ KRČMÁŘ, Jan. Právo občanské I. Výklady úvodní a část všeobecná. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 202, TILSCH, Emanuel. Občanské právo. Část všeobecná. Praha: Wolters Kluwer, 2012, s. 161.

⁶ MELZER, Filip. In MELZER, Filip a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419–654. Praha: Leges, 2014, s. 626.

⁷ čl. 1 odst. 1, čl. 2 odst. 4 Ústavy, čl. 2 odst. 3 LZPS ve spojení s čl. 3 Ústavy

⁸ MELZER, Filip, TĚGL, Petr. In MELZER, Filip a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I..., s. 44–45, 84–85.

⁹ Dalšími projevy principu autonomie vůle jsou dle Hurdíka a Lavického vedle formy také svoboda subjektu právního vztahu rozhodnout se, zda uskuteční právně relevantní jednání, kdo bude adresátem tohoto jednání a jaký bude jeho obsah. (HURDÍK, Jan, LAVICKÝ, Petr. Systém zásad soukromého práva..., s. 87–88.)

¹⁰ MELZER, Filip. In MELZER, Filip a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I..., s. 466–469.

¹¹ Tímto může být například vyzoomění dlužníka o postoupení pohledávky dle § 1882 OZ nebo vytknutí vady dle § 1921 OZ. Ačkoliv s těmito informačními úkony mohou být spojeny v konkrétním případě významné důsledky (typicky například u vytknutí vady ve smyslu § 1921 OZ), taková jednání nenaplnují pojmové znaky právního jednání (zejména proto, že nevyjadřují, resp. nemusí vyjadřovat vůli jednajících), a proto nelze hovořit

možné hovořit v souladu s § 559 OZ pouze v případech, kdy zákon nevyžaduje specifickou formu právního jednání.

Z výše uvedeného plyne, že možnost zvolit si formu právního jednání je projevem principu autonomie vůle, jenž je možno řadit mezi základní právní principy (zásady¹²), na kterých je postavena koncepce občanského zákoníku.

2.2 Jednotlivé formy právního jednání dle občanského zákoníku

Občanský zákoník neobsahuje žádný výčet forem právního jednání. Formou je třeba rozumět konkrétní podobu projevu vůle. Ten může nabývat podoby konkludentní, ústní a písemné¹³, na kterou bude zaměřen další text této práce. To, jaké formy právního jednání rozlišujeme, lze-li tak vůbec činit, je nutno vysledovat z konkrétních zákonných zmínek u specifických případů s oporou v odborné literatuře. Výjimku tvoří ustanovení § 560 OZ, které obsahuje výčet některých případů, kde je písemná forma vyžadována. Jde o případy právního jednání, kterým dochází k dispozici s věcnými právy k nemovitým věcem. Požadavek písemné či jiné formy právního jednání může být obsažen i ve zvláštním právním předpise.

Samotnou písemnou formu je přitom možno rozlišovat na prostou a kvalifikovanou. Zatímco o prostou písemnou formu půjde v situacích, kdy zákon stanoví (příp. si strany ujednají) pouze to, že pro dané právní jednání je třeba písemné formy, kvalifikovaná písemná forma může nabývat vícero podob, například písemná forma se svědky (a to v různých situacích, například § 39, 563, 1544 OZ). Ve specifických případech zákon vyžaduje formu listinnou, jak předpokládá v § 563 OZ, dále i v § 1 zák. směnečného. Právní úprava spotřebitelských smluv (§ 1810 OZ¹⁴) počítá v § 1819 OZ s textovou podobou, jež však nemusí být vždy zároveň formou právního jednání, když vyžaduje pouze možnost uchování a opakovaného zobrazení poskytnutých údajů¹⁵. Poslední formou právního jednání předpokládanou zákonem je forma veřejné listiny, která v sobě v souladu s § 3026 odst. 2 OZ zahrnuje jak formu notářského zápisu, tak rozhodnutí orgánu veřejné moci, kterým se schvaluje projev vůle.¹⁶

---

o neplatnosti právního jednání tam, kde není dodržena forma, kterou může v daném případě zákon ukládat. (MELZER Filip. In MELZER, Filip a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III..., s. 469.)

¹² Vzhledem k nejednotnosti legislativní i literární v rozlišování pojmů „princip“ a „zásada“ budu tyto nadále používat promiscue.

¹³ BERAN, Vladimír. In PETROV, Jan a kol. Občanský zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 596.

¹⁴ Tj. smlouvy uzavírané mezi spotřebitelem a podnikatelem, jakož i závazky z nich vzniklé.

¹⁵ Srov. s náležitostmi právního jednání v kapitole Náležitosti písemné formy.

¹⁶ MELZER, Filip. In MELZER, Filip a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III..., s. 626–628, BERAN, Luboš. In PETROV, Jan a kol. Občanský zákoník. Komentář..., s. 596.

Pokud zákon formu právního jednání nevyžaduje, platí, že postačí právně jednat jakkoliv, resp. neformálně, a to i konáním nebo opomenutím, výslovně i konkludentně (§ 546 OZ). Za účinnosti OZ 1964 bylo Nejvyšším soudem ustáleně judikováno, že pokud je stanovena písemná forma zákonem pod sankcí neplatnosti, musí být obsah takového právního jednání seznatelný a srozumitelný i pro subjekty, které nejsou účastníkem právního vztahu.¹⁷ Proti tomuto se nicméně v současnosti vymezuje například Handlar, s tím, že určitost obsahu může vyplývat i z jiných okolností, které jsou významné z hlediska interpretace takového právního jednání.¹⁸ Domnívám se, že i s ohledem na ustanovení § 533 odst. 1 OZ, které chápe právní jednání jako neurčité či nesrozumitelné až tehdy, nelze-li jeho obsah zjistit ani výkladem, je Handlarovo vnímání této problematiky správné.

2.2.1 Listinná forma

Vyžaduje-li zákon (či jednající subjekty), aby mělo určité právní jednání listinnou formu, dává se tak najevo požadavek, aby obsah právního jednání byl zachycen na určitém hmotném podkladu, nejčastěji na papíru, ale i na jiném podkladu, který to umožňuje. Listinou¹⁹ z povahy věci nemůže být nosič, který sice právní jednání zachycuje nebo je schopen je zachytit, ale způsobem, který neumožňuje fyzické předložení daného podkladu soudu.

Zatímco Polčák se domnívá, že z toho důvodu bude vyloučena listinná forma u elektronických písemností, na které by se tedy neměla vztahovat ustanovení o soukromých listinách,²⁰ přikláním se k názoru Melzera, jenž má za to, že na dikci § 3026 odst. 1 OZ co do „*nevyklučuje-li to povaha písemnosti*“ je nutno se dívat vždy s ohledem na smysl a účel normy, která v konkrétním případě stanoví požadavek formy. K tomuto Melzer přímo uvádí: „*Smysl a účel písemnosti bude vylučovat jinou, než listinnou formu, pokud např. zákon současně počítá s určitou další manipulací s písemností, a to jen v listinné podobě.*“²¹

¹⁷ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2012, sp. zn. 25 Cdo 2927/2011, shodně např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 1996, sp. zn. 3 Cdo 227/96, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2009, sp. zn. 33 Cdo 2509/2007, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2010, sp. zn. 26 Cdo 3955/2008 ad.

¹⁸ HANDLAR, Jiří. In LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář., s. 1977.

¹⁹ Samotný pojem „listina“ není vymezen ani v občanském zákoníku, ani v důvodové zprávě k němu. Zatímco dle Mackové se listinou rozumí písemnost zachycující děj (případně stav či událost), Kindl poukazuje na to, že listinu lze chápat jako nosič zachycující text i jako přímo text samotný. Lavický připouští užití vnímání listiny v podobě rakouské a německé, podle které za listinu nelze považovat záznamy zachycující myšlenky jinak než písmem, přičemž film a fotografie mohou být listinou pouze tehdy, pokud písemnosti reprodukují. Blíže viz kapitulu 2.2.1. (MACKOVÁ, Alena. In ŠVESTKA, Jiří a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1399, KINDL, Milan. In KINDL, Milan a kol. Občanský zákoník. Praktický komentář. Svazek I. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019, s. 351, LAVICKÝ, Petr. In LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2038.)

²⁰ POLČÁK, Radim. Elektronické právní jednání – změny, problémy a nové možnosti v zák. č. 89/2012 Sb. Bulletin advokacie, 2013, č. 10, str. 34.

²¹ MELZER, Filip. In MELZER, Filip a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III., s. 1095–1096.

Listina musí mít hmotnou povahu, ačkoliv § 3026 odst. 1 OZ připouští užití ustanovení o listině obdobně i na písemnosti jiné podoby.²² Tedy aby se jednalo o listinu, musí být splněny dva předpoklady: musí jít o hmotný nosič schopný zachytit určitý obsah a tento nosič musí být možno předložit soudu.²³

2.2.2 Elektronická forma

Ustanovení o možnosti komunikace v elektronické formě, resp. o tom, že písemná forma je zachována, i když je jednáno elektronickými prostředky (tj. elektronická forma pouze jako náhrada za „klasickou“ formu písemnou), obsahoval v § 40 odst. 4 OZ 1964, do kterého byla tato možnost včleněna novelou č. 509/1991 Sb., která tak reagovala na „*stupeň rozvoje technických pomůcek umožňujících činit právní úkony*“²⁴. Na rozdíl od § 40 odst. 4 OZ 1964 však OZ předpokládá zachování písemné formy při právním jednáním učiněném elektronickými nebo jinými technickými prostředky (srov. § 40 odst. 4 OZ 1964, který hovoří o učinění právního úkonu telegraficky, dálnopisem nebo elektrickými prostředky). Ač je ustanovení § 562 odst. 1 OZ na první pohled pojmově užší, pod pojem „jiné technické prostředky“ půjde zařadit právě například telegraf.²⁵ Elektronickým prostředkem bude nejčastěji počítač či telefon.

Zákonným předpokladem pro to, aby byla splněna podmínka písemnosti právního jednání i při užití výše uvedených prostředků, je nicméně jednak to, aby užitý prostředek umožnil zachycení obsahu právního jednání, jednak aby zároveň umožnil určit jednající osobu. Pokud jde o zachycení obsahu právního jednání, existuje shoda na tom (resp. souhlas s názorem Hulmáka), že má být toto zachycení učiněno graficky, tedy nepůjde o písemnou formu například v případě zvukové nahrávky.²⁶ Pokud jde o podmínku druhou, tj. určení jednající osoby, k tomu viz kapitolu 3.2.3.

---

²² Ačkoliv není v OZ ani v důvodové zprávě vymezeno, v jakém smyslu listinu ustanovení § 3026 odst. 1 OZ chápe (tj. jestli jako nosič nebo jako text samotný – k tomuto viz pozn. pod čarou č. 19), domnívám se, že je třeba pod ním rozumět vnímání listiny v širším smyslu, jak ji chápe i Melzer (pozn. pod čarou č. 21).

²³ LAVICKÝ, Petr. In LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I..., s. 2038.

²⁴ Důvodová zpráva k zák. č. 509/1991 Sb., kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník, § 40.

²⁵ HRDLÍČKA, Miloslav. In LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I..., s. 2025.

Beran jako příklad uvádí i fax či dálnopis, je však třeba poukázat na to, že tyto metody mají jen omezenou technologickou životnost, resp. například dálnopis není na území ČR využíván již vůbec. (BERAN, Luboš. In PETROV, Jan a kol. Občanský zákoník. Komentář..., s. 599.)

²⁶ HULMÁK, Milan. In ŠVESTKA, Jiří a kol. Občanský zákoník I, II. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 359.

3 Písemná forma právního jednání

3.1 Náležitosti písemné formy

Klíčovou náležitostí písemné formy musí být její „písemnost“, což vyplývá již ze samotné dikce § 560 OZ. Obsah právního jednání musí být vyjádřen písemně, tj. pomocí písma nebo textu, a to nehledě na to, jestli je daný text psaný vlastnoručně či mechanicky (počítač, psací stroj atp.).²⁷ Aby písemná forma byla platná, je nezbytné, aby byla písemnost opatřena podpisem toho, kdo jednal, který může být v některých případech nahrazen mechanickými prostředky nebo elektronickým podpisem (§ 561 odst. 1 OZ). Tyto dvě náležitosti dovodil již za účinnosti předchozího OZ 1964 mj. i Nejvyšší soud.²⁸

Vedlejšími otázkami, jež je možno pokládat si v souvislosti s podpisem, je umístění podpisu místně a časově. Pokud jde o hledisko místní, je nepochybné, že nejčastěji bude podpis umístěn na konci textu daného právního jednání a bude jej tak tak *de facto* i esteticky ukončovat. Tichý má za to, že to, co se nachází za podpisem, již není právně významné, resp. že se takový text již nemusí považovat za součást projevu vůle.²⁹

3.1.1 Písemnost

Písemnost je pojem širší než pojem listina, což vyplývá z § 3026 odst. 1 OZ. Podle Jindřicha jde o jakýkoliv psaný projev, a to bez zřetele k nosiči (jeho povaze), na kterém je zachycen. Podobně Polčák chápe písemnost jako vnější jevovou formu projevu vůle, ne každá písemnost však je právním jednáním.³⁰ Může tak jít nejen o listinu, jež musí být na hmotném podkladu (k pojmu listina viz poznámku pod čarou č. 19), ale i o USB flash disk, CD či DVD apod. Ustanovení § 3026 odst. 1 OZ totiž stanoví, že ustanovení tohoto zákona o listině platí obdobně i pro jinou písemnost bez zřetele na její podobu, pokud to nevyklučuje její povaha.³¹ Písemností bude tak například i e-mailová zpráva. Nejvyšší soud došel již za účinnosti OZ 1964

²⁷ BERAN, Luboš. In PETROV, Jan a kol. Občanský zákoník. Komentář..., s. 598.

²⁸ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2007, sp. zn. 29 Odo 965/2006

Ačkoliv je rozhodnutí co do části nutnosti existence písemnosti i podpisu jakožto podmínek písemné formy aktuální i za současné právní úpravy, s myšlenkou v rozhodnutí dále vyjádřenou o tom, že eventuální úmysl strany, který není v písemném textu vyjádřen, je bezvýznamný, souhlasit bez dalšího nelze zejména s ohledem na § 556 OZ. Již za účinnosti OZ 1964 bylo toto rozhodnutí a rozhodnutí na něj navazující zpochybnována Ústavním soudem, srov. např. nález ÚS sp. zn. II. ÚS 571/06 ze dne 21. 4. 2009 nebo usnesení ÚS ze dne 9. 3. 2006, sp. zn. III. ÚS 14/06, podle kterého: „*Doslovný výklad textu smlouvy tedy nemusí být v souladu s vůlí účastníků. Směřuje-li jejich vůle k jinému významu a podaří-li se ji procesem hodnocení skutkových a právních otázek, ozřejmit, má shodná vůle účastníků smlouvy přednost před doslovným obsahem jejího textu.*“

²⁹ TICHÝ, Luboš. In ŠVESTKA, Jiří a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek I..., s. 1387.

³⁰ POLČÁK, Radim. Elektronické právní jednání..., str. 34.

³¹ HRDLIČKA, Miloslav. In LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I..., s. 2020.,

JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III..., s. 661–662.

k závěru, podle kterého písemnost spočívá v tom, že projev vůle jednajícího subjektu zahrnuje všechny podstatné náležitosti zachycené v písemném textu listiny.³² S těmito závěry polemizuje Melzer, podle kterého není možno zastávat přístup, který by paušálně vztahoval požadavek formy na všechna *essentialia negotii*, s tím, že rozhodující je vždy smysl a účel příslušné normy.³³

3.1.2 Podpis jednajícího

O podpis jednajícího, jak jej vyžaduje § 561 OZ, se jedná jednak v případě podpisu vlastnoručního, jednak v případě podpisu elektronického.³⁴ Vzhledem ke specifčnosti datových schránek a zpráv jimi odesílaných se i právní jednání učiněné oprávněnou osobou prostřednictvím své datové schránky považuje za podepsané.³⁵ Pokud se písemnost sestává z několika listů, není třeba, aby byl podepsán jednotlivě každý z nich.³⁶ Podpis jednajícího může spočívat jak v podpisu jménem a příjmením, tak i pouze v podpisu samotným příjmením. Podle Korbela a Melzera u jiné varianty podpisu (podpis křestním jménem, pseudonymem, přezdívkou atd.) bude záviset na konkrétních okolnostech, významu podpisu a charakteru právního jednání, které je jím stvrzováno.³⁷ Tichý ovšem přímo tvrdí, že podpisem se rozumí příjmení a podpis jen ve znění jména nepostačuje ke splnění podmínky obsažené v § 561 OZ (a následně modifikované v ustanoveních § 562 a § 563 OZ). Hned vzápětí Tichý poznamenává, že účelem podpisu je prokázat totožnost jednajícího.³⁸ Ačkoliv s druhým uvedením – identifikací jednajícího – je nutno bezvýjimečně souhlasit, podle mého názoru si lze představit situace, v rámci kterých bude podpis jménem dostačující, například v situaci, kdy bude v rámci daného právního jednání jednající, který se podepsal toliko jménem, dostatečně identifikován, např. uvedením rodného čísla, data narození, bydliště nebo jiných obdobných údajů, případně v situacích, kdy je podpis pouze jménem obvyklý, ať už mezi přáteli nebo

---

³² rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2008, sp. zn. 32 Odo 940/2006

³³ K tomuto Melzer dává příklad s § 560 OZ, kde má za to, že v případě převodu nemovitosti bude nutné v písemné formě vymezit jak ujednání o převodu vlastnictví, tak vymezení předmětu převodu, ale i výši ceny, a to zejména z daňových důvodů (určení výše daně z nabytí nemovitosti). Oproti tomu pro případ zřízení zástavního práva nebude třeba písemně sjednávat ujednání o úplatě, protože toto není spojeno s daňovou povinností. (MELZER, Filip. In MELZER, Filip a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III., s. 630–631.)

³⁴ usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 12. 2016, sp. zn. 7 As 274/2016

³⁵ nález Ústavního soudu ze dne 7. 3. 2016, sp. zn. II. ÚS 289/2015

³⁶ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. 22 Cdo 2526/2016

³⁷ KORBEL, František, MELZER, Filip. In MELZER, Filip a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III., s. 635–636.

³⁸ TICHÝ, Luboš. In ŠVESTKA, Jirí a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek I., s. 1387.

v rámci rodinných vztahů. Proti tezi Tichého o nedostatečnosti podpisu pouze jménem navíc hovoří i celá řada odborné literatury³⁹, jakož i již prvorepubliková judikatura⁴⁰.

Na tomto místě bych se ráda krátce vyjádřila i k možnosti podpisu označením vztahu („tvůj otec“). Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu⁴¹, ve kterém se zabýval platností závěti, kterou zůstavitelka podepsala pouze textem „tvá matka“, platí, že takovéto označení není podpisem, svůj závěr ale podle mého názoru Nejvyšší soud neodůvodnil dostatečně. V daném případě závěť splňovala všechny náležitosti a byla by jinak platná. Navíc bylo zřejmé, kým byla závěť sepsána, mj. i tím způsobem, že byly v závěti sepsané jako dopis jedné z dcer zůstavitelky (které byl dopis i adresován) dostatečným způsobem identifikovány jak dcery zůstavitelky, tak její vnučky, tedy osoba zůstavitelky jakožto jednající osoby byla bez pochyb. Domnívám se, že za současného právního stavu by takové rozhodnutí nemělo obstát, a to i ve světle zásady, že na právní jednání je třeba spíše hledět jako na platné než jako na neplatné (§ 574 OZ).

Dalším z důvodů svědčících pro to, že podpis vztahovým označením může být v určitých situacích adekvátní formou podpisu ve smyslu § 561 OZ, je i platná a účinná právní úprava pseudonymu (§ 79 OZ).⁴² Pokud je totiž možné jednat nejen v oboru činnosti člověka, ale i v soukromém styku za užití pseudonymu, aniž by tím nebyla dotčena platnost právního jednání takto učiněného (za podmínky, že o osobě jednajícího nemá druhá strana pochybnost), měl by být *a fortiori* připuštěn právě i podpis vztahovým označením, které bude často v dané situaci identifikovat jednající osobu mnohem zřetelněji než pseudonym (který se může od skutečného jména a příjmení dané osoby prakticky nekonečně lišit).

Kromě toho je opět na místě posuzovat vždy i charakter daného právního jednání, resp. vůči komu směřuje a co je jeho obsahem, jak bylo uvedeno výše. Beran k tomuto uvádí, že „za podpis tedy lze považovat (v situacích, v nichž je to obvyklé) i označení vztahové nebo parafu, pokud plní funkce podpisu identifikační (určení, kdo právní jednání učinil) a autentizační (ověření totožnosti osoby). Naproti tomu za podpis nelze považovat vlastní znamení (§ 563).“⁴³

---

³⁹ Hrdlička k tomuto uvádí: „Pro naplnění požadavku podpisu bude ale stačit uvedení pouze jména, příjmení.“ (HRDLIČKA, Miloslav. In LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I..., s. 2020.), kdy je zřejmé, že čárkou mezi slovy „jména“ a „příjmení“ zamýšlel vyjádřit spojku nebo. Beran má za to, že podpis za užití křestního jména (příp. vztahového označení nebo parafy) bude přípustný tam, kde je to obvyklé. (BERAN, Vladimír. In PETROV, Jan a kol. Občanský zákoník. Komentář..., s. 598.) Dostatečnost pouhého jména dovozuje i Bezouška. (BEZOUŠKA, Petr, HAVEL, Bohumil. Občanský zákoník. Srovnávací komentář..., § 1533. [cit. 4. prosince 2019])

⁴⁰ Např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 3. 11. 1926, sp. zn. Rv II 161/26, podle kterého při závěti psané vlastní rukou stačí zůstavitelův podpis pouze křestním jménem, přičemž nezáleží ani na tom, že po podpisu připsal několik dalších slov. Toto bylo potvrzeno i rozhodnutím Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 1929, sp. zn. Rv II 572/28. Domnívám se, že tato rozhodnutí by se měla aplikovat i za současné právní úpravy.

⁴¹ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. 21 Cdo 51/2008

⁴² KORBEL, František, MELZER, Filip. Písemnost, elektronický a biometrický podpis..., s. 31.

⁴³ BERAN, Vladimír. In PETROV, Jan a kol. Občanský zákoník. Komentář..., s. 598.

Výše uvedené platí pro podpis vlastnoruční, tedy napsaný vlastní rukou toho, kdo jednal. Ustanovení § 561 odst. 1 věta druhá OZ vysloveně připouští, aby byl podpis nahrazen mechanickými prostředky tam, kde to je obvyklé. Nejčastěji si lze pod pojmem „mechanický prostředek“ v tomto kontextu představit podpisové razítko. Z dikce zákona („podpis může být nahrazen“) je patrné, že mechanické prostředky je třeba chápat jako nástroj odlišný od podpisu, který však může podpis v dané situaci nahrazovat. Pojem obvyklosti případů, kdy lze podpis takto nahradit, je možno zkoumat jak z pohledu objektivního, kdy nezávisle na praxi či ujednání stran je obvyklé podpis nahradit (typicky ve finančním sektoru), jednak jako subjektivní⁴⁴, tedy vycházející z jednání konkrétních stran, pro něž je takto nahrazovat podpis obvyklé. Nahrazení podpisu může naznačovat i jiný právní předpis, jak to činí například § 42 odst. 4 OSŘ v souvislosti s podpisovým razítkem advokáta.⁴⁵ K problematice elektronického podpisu (§ 561 odst. 1 věta třetí OZ) viz kapitolu 3.2, pro nedodržení písemné formy viz kapitoly 4.1 a 6.2.

3.2 E-mail jako písemná forma

Elektronická forma právního jednání může v určitých případech substituovat formu písemnou, a to za splnění předpokladu zachycení obsahu daného právního jednání a určení jednající osoby. První z podmínek jsem se věnovala již v části obecně se věnující elektronické formě právního jednání (kapitola 2.2.2). Další výklad se bude soustředit zejména na podmínku nutnosti určení jednající osoby a z toho vyplývajícími důsledky pro dodržení podmínek § 562 OZ v kontextu písemné formy právního jednání.

3.2.1 (Prostý) elektronický podpis dle účinné právní úpravy

S účinností od 1. 7. 2017 vstoupil v platnost EltZ, kterým došlo zároveň ke zrušení ZEP. Účinný EltZ navazuje na nařízení eIDAS, které nahradilo směrnicí 1999/93/ES, o zásadách Společenství pro elektronické podpisy, a které je přímo použitelné a před zákonem má přednost. Článek 3 nařízení eIDAS obsahuje definici elektronických podpisů – elektronický podpis (odst. 10), zaručený elektronický podpis (odst. 11) a kvalifikovaný elektronický podpis (odst. 12). Elektronickým podpisem jsou data v elektronické podobě, která jsou připojena

---

⁴⁴ Nejvyšší soud je nicméně toho názoru, že obvyklost musí být vždy posuzována objektivně, což vyslovil jednak v usnesení ze dne 10. 1. 2001, sp. zn. 25 Cdo 176/99, jednak na toto rozhodnutí dále odkázal v usnesení ze dne 18. 12. 2018, sp. zn. 21 Cdo 682/2018, v němž šlo o spor na neplatnost výpovědi, jejíž neplatnost spatřoval žalobce – zaměstnanec v tom, že nebyla žalovanou – zaměstnavatelem podepsána vlastnoručně, resp. že tato použila pouze mechanický prostředek – podpisové razítko.

⁴⁵ KORBEL, František, MELZER, Filip. In MELZER, Filip a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III..., s. 643, k otázce obvyklosti shodně viz TICHÝ, Luboš. In ŠVESTKA, Jirí a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek I..., s. 1388, opačně (tj. obvyklost jen objektivní) viz HRDLIČKA, Miloslav. In LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I..., s. 2020.

k jiným datům v elektronické podobě nebo jsou s nimi logicky spojena, a která podepisující osoba používá k podepsání. Oproti směrnici 1999/93/ES tak nařízení eIDAS vypustilo požadavek autentizace (k tomu viz níže). Kment vykládá podpis ve smyslu eIDAS jako činnost vytváření podpisu, dovozuje přitom i to, že akt podepsání se v sobě zahrnuje i vůli danou písemností podepsat, byť o této není v eIDAS explicitně pojednáváno. Široce stanovené definici prostého elektronického podpisu tak může vyhovovat celá škála možných způsobů podpisu, ať už jde o pouhé napsání jména v e-mailové zprávě (1), napsání jména v elektronickém dokumentu (2), uvedení osobního identifikačního čísla – PINu, kterým by došlo k potvrzení předchozího jednání (3), podpis metodou *click-wrap*, tj. zaškrtnutím políčka a pouhým stiskem tlačítka ve smyslu „souhlasím“ (4), vložení naskenovaného vlastnoručního podpisu jakožto faksimile do elektronického dokumentu (5), biodynamickou verzi vlastnoručního podpisu (6) či digitální podpis (7).⁴⁶ Naopak prostým elektronickým podpisem (zřejmě) nebude pouhé uvedení jména v adrese elektronické pošty, toto totiž nebude potvrzením konečnosti ani vážnosti vůle.⁴⁷

Účinná (tuzemská) právní úprava nicméně obsahuje mírně odlišné pojetí elektronického podpisu. Ustanovení § 7 EltZ umožňuje elektronické podepisování prostřednictvím zaručeného elektronického podpisu, uznávaného elektronického podpisu (§ 6 odst. 2 EltZ), příp. jiným typem elektronického podpisu; to však lze pouze v případě, kdy nejde o právní jednání subjektů vymezených v § 5 (jednání např. státu či územního samosprávného celku) nebo v § 6 (jednání vůči subjektům § 5 písm. a) nebo vůči jiné osobě v souvislosti s výkonem její působnosti). Zjednodušeně lze tedy říct, že způsoby elektronického podepisování v § 7 EltZ jsou použitelné jen mimo komunikaci s orgány veřejné moci, a to z důvodu, že pouze kvalifikovaný elektronický podpis ve smyslu čl. 3 odst. 12 eIDAS má stejné účinky jako podpis vlastnoruční (čl. 25 odst. 2 eIDAS). Mimo tyto vztahy (tedy v případech „soukromoprávního“ jednání) je však možno elektronicky podepisovat jakkoliv, jak umožňuje eIDAS.

Z toho vyplývá, že EltZ nad rámec nařízení eIDAS přiznává povahu vlastnoručního podpisu i jiným typům elektronických podpisů.⁴⁸ Proto tedy by podmínka podpisu měla být splněna vždy, když tento bude vyhovovat výše uvedené definici dle čl. 3 odst. 10 eIDAS.

---

⁴⁶ MASON, Stephen. Informal Debate on the Issues Relating to Terminology and Clarification of Concept in Respect of the EU e-Signature Legislation [online]. script-ed.org, 15. dubna 2012 [cit. 7. března 2020]. Dostupné na <<https://script-ed.org/article/informal-debate-on-the-issues-relating-to-terminology-and-clarification-of-concept-in-respect-of-the-eu-e-signature-legislation/>> Cit. in KMENT, Vojtěch. Elektronické právní jednání: Analýza s důrazem na využití elektronického podpisu podle práva EU, České republiky a Německa. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 59.

⁴⁷ KMENT, Vojtěch. Elektronické právní jednání..., s. 142.

⁴⁸ Důvodová zpráva k zák. č. 297/2016 Sb., o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce, § 7.

V porovnání s předchozí právní úpravou jde o významnou změnu, když § 2 písm. a) ZEP, resp. i směrnice 1999/93/ES, o zásadách Společenství pro elektronické podpisy, vyžadoval, aby elektronickým podpisem byly pouze takové údaje, které jsou připojeny k datové zprávě či jsou s ní logicky spojené (až sem je definice elektronického podpisu obdobná té v čl. 3 odst. 10 eIDAS), a které slouží jako metoda k jednoznačnému ověření identity podepsané osoby ve vztahu k datové zprávě. Toto ustanovení, resp. požadavek na jednoznačné ověření identity, nebyl do EltZ převzat, a použije se tak pouze definice eIDAS, kdy stačí to, aby daná data jednající osoba užívala podpis k podepsání se.

Zaručený elektronický podpis je vymezen v čl. 3 bodu 11 ve spojení s čl. 26 eIDAS, kvalifikovaný elektronický podpis pak v čl. 3 bod 12 ve spojení s čl. 28 eIDAS. Vzhledem k tématu této diplomové práce a přihlédnutím k tomu, že tato kapitola má být pouze doplňkového charakteru, se těmito druhy podpisů nebudu dále zabývat.

3.2.2 Potřeba elektronického podpisu

Kromě v úvodu této kapitoly zmíněných podmínek – zachycení obsahu právního jednání a určení jednající osoby, je nutné vyhodnotit i vztah ustanovení § 561 odst. 1 a § 562 odst. 1 OZ, tedy to, zda musí být i právní jednání činěné elektronickým způsobem podepsáno (§ 561 odst. 1 věta první a třetí), nebo jestli postačí možnost určit jednající osobu ve smyslu § 562 odst. 1 OZ.

Jeden z pohledů na tuto problematiku zastávaný v literatuře je takový, že § 562 odst. 1 OZ upravuje případy, kdy jde o písemné právní jednání, které podpis vůbec mít nemusí, je-li splněna podmínka zachycení jeho obsahu a určení jednající osoby, zatímco § 561 odst. 1 OZ upravuje právní jednání, která elektronickým podpisem opatřena budou.⁴⁹ Tento názor, opírající se o vztah speciality § 562 odst. 1 k § 561 OZ, zastávají vedle Korbela s Melzerem⁵⁰ i Jareš⁵¹ a Beran⁵². Bezouška má za to, že obě ustanovení, resp. pravidla v nich obsažená stojí vedle sebe, s tím, že zákonodárce prostřednictvím ustanovení § 562 odst. 1 OZ „*projevuje svoji vůli postavit na roveň písemného právního jednání i ta právní jednání, která sice nejsou podepsána, ale jsou učiněna takovými prostředky, které umožňují jejich uchování a určení jednající osoby*“.⁵³

---

⁴⁹ KORBEL, František, MELZER, Filip. Písemnost, elektronický a biometrický podpis..., s. 31.

⁵⁰ Tamtéž, obdobně KORBEL, František a kol. Elektronická identita při elektronickém (hmotně)právním jednání. Právní rozhledy, 2019, č. 18, s. 626–632.

⁵¹ JAREŠ, Adam. (Ne)podepisování elektronického právního jednání..., s. 19.

⁵² BERAN, Vladimír. In PETROV, Jan a kol. Občanský zákoník. Komentář..., s. 599.

⁵³ BEZOUŠKA, Petr, HAVEL, Bohumil. Občanský zákoník. Srovnávací komentář..., § 562. [cit. 4. prosince 2019].

Druhý z přístupů chápe vztah § 561 a § 562 OZ tak, že k zachování písemné formy je vždy nutné, aby byl elektronický podpis připojen.⁵⁴ Tento názor zastává Hrdlička, který elektronický podpis vyžaduje, aby byla zachována písemná forma právního jednání, a vylučuje, že by ustanovení § 562 OZ bylo k § 561 speciální.⁵⁵ Vedle toho lze nalézt i názor Kmenta, podle kterého je třeba vnímat požadavky vyplývající z § 561 odst. 1 a § 562 odst. 1 OZ jako současně platné, které vůči sobě ve vztahu speciality nejsou. Tento přístup klade důraz na rozlišování pojmů „zachování písemné formy“ (§ 562 odst. 1) a „platnost písemné formy“ (§ 561 odst. 1).⁵⁶ Kment rovněž upozorňuje na textaci ustanovení § 562 odst. 1 – „jak lze“ (při právním jednání učiněném elektronickými prostředky písemnost elektronicky podepsat), kdy má za to, že touto formulací chtěl zákonodárce vyjádřit to, že podpis je stále nutný, s tím, že to, jak může být podpis v takovém případě učiněn, stanoví jiný právní předpis.⁵⁷

Ve vztahu k nutnosti elektronického podpisu či jeho „zaručené“ formy v minulosti Nejvyšší soud opakovaně judikoval nezbytnost podpisu právního jednání činěného elektronickými prostředky prostřednictvím elektronického podpisu pod sankcí neplatnosti takového právního jednání. V rozsudku ze dne 20. 1. 2009, sp. zn. 30 Cdo 1230/2007 Nejvyšší soud bez další argumentace uvedl, že již z důvodu absence elektronického podpisu v e-mailové zprávě, která obsahovala návrh původnímu věřiteli na uzavření smlouvy o postoupení pohledávky, je taková smlouva neplatná. Na toto rozhodnutí Nejvyšší soud dále odkázal i v rozsudku ze dne 10. 4. 2014, sp. zn. 23 Cdo 1593/2012, kdy uvedl, že e-mailovou korespondenci účastnic, která nebyla opatřena elektronickým podpisem, nelze považovat za písemnou dohodu o změně smlouvy. Ačkoliv se zde Nejvyšší soud odkazuje na to, že takový závěr je „v souladu s právními předpisy i judikaturou Nejvyššího soudu“, domnívám se, že takové rozhodnutí rozhodně není správné, a i *pro futuro* je třeba vnímat ustanovení § 561 odst. 1 a § 562 odst. 1 OZ, která nahrazují příslušné části § 40 OZ 1964, vedle sebe.

3.2.3 Určení jednající osoby

Korbel a Melzer poskytují odlišné pohledy na podpis při komunikaci e-mailem s ohledem na funkci (smysl a účel), jakou má v individuálním případě podpis plnit.⁵⁸ Podle této

---

⁵⁴ JAREŠ, Adam. (Ne)podepisování elektronického právního jednání..., s. 19.

⁵⁵ HRDLIČKA, Miloslav. In LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I..., s. 2021, 2025.

⁵⁶ KMENT, Vojtěch. Nahradí elektronický podpis ten tradiční vlastnoruční? [online]. Bulletin-advokacie.cz, 20. prosince 2016 [cit. 16. října 2019]. Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/nahradi-elektronicky-podpis-prosty-ten-tradicni-vlastnorucni>>.

⁵⁷ KMENT, Vojtěch. Elektronické právní jednání..., s. 88.

⁵⁸ V této souvislosti hovoří Kment obdobně o tzv. komitmentu podpisu, kterým chápe jeho význam, důvod, smysl, pro který byl vytvořen tím, kdo se podepsal. (KMENT, Vojtěch. Elektronické právní jednání..., s. 142.)

myšlenky má-li mít písemná forma účinky toliko varující, pak lze mít za to, že už v rámci procesu psaní e-mailu a jeho následného odeslání měl jednatel možnost si své jednání dostatečně rozmyslet a promyslet, a tedy je naplněna varující funkce; zároveň je jednatel odesláním e-mailu dostatečně identifikován, tedy určen. Od této situace odlišují případy, kdy má mít písemná forma funkci zajišťovací. Pak e-mail podmínku písemné formy nesplňuje.⁵⁹

Domnívám se, že řešení by mělo být jednoznačnější a nemělo by se odvíjet od funkce písemné formy. Korbel a Melzer uvádějí jako příklad zajišťovací formy situaci, kdy forma zajišťuje právní jistotu třetích osob, přičemž tuto myšlenku dále rozvíjejí příkladem dispozice s věcnými právy k nemovité věci dle § 560 OZ.⁶⁰ Dle mého názoru se mohou varující funkce s funkcí zajišťovací, jak je tato autoři definují, prolínat, a určit tak jednoznačně přesnou funkci požadavku písemné formy právního jednání by v konkrétním případě mohlo být problematické.⁶¹ K otázce určitosti jednatelovy osoby potom Korbel a Melzer dovozují určitelnost mj. s ohledem na identifikační data, se kterými jsou e-mailové (elektronické) zprávy automaticky zasílány („MAC“ adresa, IP adresa počítače aj.).⁶² I Jareš má za to, že odvodit od e-mailové adresy konkrétní osobu bez další (důkladnější) identifikace nelze, a to ani v případě, když je e-mailová adresa jednatelovy složena z jeho jména a příjmení. Problém s identifikací však dle Jareše „*lze překlenout pomocí služeb vytvářejících důvěru v elektronické transakce a elektronického podpisu.*“⁶³

Beran se domnívá, že adresát musí být schopen jednatelovy schopen identifikovat (vč. jeho totožnosti), a to za použití jemu dostupných prostředků a metod. Je tedy zřejmé, že v běžné komunikaci nebude obvyklé, aby adresát zjišťoval jednatelovy (odesílatele) e-mailové zprávy použitím metod naznačených výše Melzerem a Korbelem. Klade tak důraz na individuální určení, kdy je nejen třeba, aby šla jednatelova osoba určit v případném soudním sporu, ale právě už v souvislosti s konkrétním právním jednáním; zároveň má za to, že písemná forma je naplněna, je-li daná zpráva podepsána elektronickým podpisem. Identifikovat jednatelovy osobu bude možné typicky v případě, kdy si strany sjednají, že komunikace e-mailem (a z jakých e-

---

⁵⁹ Vedle toho Melzer s Korbelem odlišují zjevně odlišnou situaci, kdy je elektronicky vytvořený dokument vlastnoručně podepsán a následně odeslán e-mailovou zprávou (např. naskenovaný) či telefaxem. V takovém případě je evidentně podmínka podpisu splněna, a to podpisu vlastnoručního. (KORBEL, František, MELZER, Filip. In MELZER, Filip a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III..., s. 646.) Jareš má za to, že v takovém případě jde o „klasičtější“ písemnou formu právního jednání. (JAREŠ, Adam. (Ne)podepisování elektronického právního jednání..., s. 19.)

⁶⁰ KORBEL, František, MELZER, Filip. Písemnost, elektronický a biometrický podpis..., s. 31.

⁶¹ KORBEL, František, MELZER, Filip. In MELZER, Filip a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III..., s. 647.

⁶² KORBEL, František, MELZER, Filip. In MELZER, Filip a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III..., s. 649.

⁶³ JAREŠ, Adam. (Ne)podepisování elektronického právního jednání..., s. 19.

mailových adres) bude považována za písemné právní jednání.⁶⁴ Zde je však třeba znovu upozornit na dřívější právní úpravu elektronického podpisu, ze které tato myšlenka vychází.⁶⁵

Podobně Hulmák již za účinnosti OZ 1964 vyžadoval, aby určení jednající osoby (napojení na konkrétní osobu) bylo „*silnější než formální označení subjektu a místa či zdroje odeslání*“, zároveň však poukazyval na to, že právní jednání (úkon) učiněné elektronickými prostředky by mělo být podepsáno prostřednictvím elektronického podpisu, s tím, že určit jednající osobu pouze na základě e-mailové adresy nebo telefonního čísla není možné.⁶⁶

Někteří autoři upozorňují na různé metody bezpečnosti jednotlivých druhů elektronických podpisů, což je myšlenka aplikovatelná jak za staré právní úpravy (tj. ZEP a směrnice 1999/93/ES), tak za účinnosti EltZ. Hrdlička tak již za účinnosti ZEP dovozoval, že určení jednající osoby je možno spojit až se zaručeným elektronickým podpisem, a to za situace, kdy ZEP kladl přísnější požadavky i na „prostý“ elektronický podpis než ustanovení eIDAS, které se v této otázce v současné době aplikuje.⁶⁷

3.2.4 Shrnutí

Z výše uvedeného je patrné, že je potřeba rozlišovat mezi nutností podpisu právního jednání a mezi určitelností jednající osoby. V některých případech bude možno obě tyto kategorie naplnit současně, například podepsáním právního jednání činěného elektronicky zaručeným elektronickým podpisem ve smyslu čl. 26 eIDAS. V jiných případech však může být dané právní jednání podepsáno, ale ani tak nebude dostatečně určena jednající osoba, například v případě podpisu e-mailu jen „prostým“ elektronickým podpisem, kterým může být i třeba jen podpis jménem či příjmením. Ztotožňuji se s výše uvedeným názorem Berana⁶⁸, podle něhož je třeba klást důraz na to, aby byl adresát e-mailu schopen identifikovat jeho odesílatele (osobu jednající), a to jemu dostupnými prostředky, typicky pokud si strany ujednají e-mailovou adresu, prostřednictvím které spolu budou komunikovat, ve smlouvě, nebo tato vyplýne z předchozího jednání. Bez takového ujednání či praxe si lze jen stěží představit, že by, ač podepsána, mohla být na základě e-mailu určena jednající osoba, zejména v situaci, kdy jednající osoba bude mít název e-mailové schránky odlišný od svého jména, případně bude zřejmá shoda jmen (např. stejné jméno otce a syna).

---

⁶⁴ BERAN, Vladimír. In PETROV, Jan a kol. Občanský zákoník. Komentář..., s. 600.

⁶⁵ k tomu viz kapitolu 3.2.1

⁶⁶ HULMÁK, Milan. In ŠVESTKA, Jiří a kol. Občanský zákoník I, II..., s. 359.

⁶⁷ HRDLIČKA, Miloslav. In LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I..., s. 2021, 2026–2027.

shodně MATULA, Zbyněk. OaO: Lze považovat e-mail bez zaručeného elektronického podpisu za písemné právní jednání? Rekodifikace & praxe (Wolters Kluwer), 2014, č. 3, str. 18.

⁶⁸ BERAN, Vladimír. In PETROV, Jan a kol. Občanský zákoník. Komentář..., s. 600.

Osobně se přikláním k tomu, aby v případech, kdy mají strany v úmyslu zachovat určitou úroveň právní jistoty, využily alespoň institut zaručeného elektronického podpisu, případně není-li to možné (například pokud tímto nedisponují), aby využily poměrně snadno dostupnou možnost vytištění dané písemnosti, její vlastnoruční podepsání a následné naskenování a zaslání e-mailem. Jednající strany by měly mít vždy na paměti, že nejen e-mailovou, ale obecně komunikaci činěnou elektronickými prostředky je poměrně snadné zneužít.⁶⁹

Nedomnívám se, že by rozlišování dostatečnosti nebo nedostatečnosti podpisu prostřednictvím pouhého uvedení jména a příjmení, tj. „prostého“ elektronického podpisu dle účinné právní úpravy, na funkci varující a zajišťovací, bylo vhodné. Při elektronické (e-mailové) komunikaci jednající často tendují k neformálnějšímu způsobu jednání, určitou roli může hrát i to, že fyzicky nevidíme smluvního partnera, proto nesouhlasím s Korbelem a Melzerem, dle kterých vede sepsání e-mailu k dostatečnému rozmyšlení si, úvaze nad možnými důsledky našeho jednání.⁷⁰ Pokud jde o otázku vztahu ustanovení § 561 odst. 1 a § 562 odst. 1 OZ, přikláním se k názoru, že ustanovení § 561 odst. 1 a § 562 odst. 1 OZ je třeba chápat jako samostatně stojící, která se budou aplikovat v odlišných situacích.

---

⁶⁹ BEJČEK, Josef a kol. Obchodní podmínky. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 114.

⁷⁰ KORBEL, František, MELZER, Filip. In MELZER, Filip a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III..., s. 647, opačně BEJČEK, Josef a kol. Obchodní podmínky..., s. 113–114, podle kterého vzhledem k flexibilitě stran elektronického právního jednání lze naopak předpokládat, že jednající bude k tomuto přistupovat méně zodpovědně, než kdyby je činil v klasické písemné formě.

4 Doložka písemnosti (smluvní písemná forma)

Ustanovení § 559 OZ zakotvuje možnost každého zvolit si pro jednání libovolnou formu, pokud není ve volbě formy omezen ujednáním nebo zákonem. Písemně přitom při volbě formy stranami může být i jen část určitého právního jednání.⁷¹ Toto stručné ustanovení zřetelně potvrzuje ústavněprávní zásadu autonomie vůle, jež je vyjádřena občanským zákoníkem již v § 1 odst. 2, a z ní vyplývající zásadu bezformálnosti právního jednání (k tomu viz kapitolu 2.1). Bezformálnost nicméně není bezbřehá, což naznačuje již samo citované ustanovení § 559 OZ, kdy omezením může být jednak individuální ujednání stran, jednak zákonný příkaz formy. Handlar v této souvislosti hovoří o formě zákonné a smluvní, a to v závislosti na tom, z jakého zdroje požadavek na určitou formu vyplývá.⁷²

4.1 Následky nedodržení smluvní písemné formy

4.1.1 Předchozí právní úprava

Variabilita možných následků nedodržení písemné formy byla zřejmá již Krčmářovi. „*Jestliže nebude šetřeno předepsané formy, budou následky toho různé. Někdy smlouva bude neplatna, jindy vzejde obligace nežalovatelná, jindy konečně opominutí příslušných předpisů bude stíháno jinakým způsobem.*“⁷³ Za předchozí právní úpravy (tj. za účinnosti OZ 1964 a ObchZ) bylo rozlišováno mezi smlouvami „obyčejnými“ a smlouvami „obchodními“, přičemž pokud jde o první zmíněnou kategorii, tu upravoval v § 40 odst. 1 a 2 OZ 1964, který stanovil pro případ nedodržení formy neplatnost takového právního úkonu (dnes právního jednání), a to i tehdy, pokud byla forma určena dohodou. Zároveň bylo stanoveno, že písemně uzavřená dohoda může být změněna nebo zrušena⁷⁴ pouze písemně, a to opět bez ohledu na to, z jakého důvodu byla dohoda uzavřena písemně, tedy jestli tomu tak bylo na základě požadavku zákona, či podle vůle stran. Oproti tomu § 272 odst. 2 ObchZ pro oblast obchodních smluv stanovil pravidlo, na základě kterého zákon ukládal povinnost písemné formy pouze tam, kde si to strany sjednaly, tj. pouze v případech obchodní písemné formy smluvní.⁷⁵ V literatuře převažoval názor, že pravidlo § 272 odst. 2 ObchZ se bude vztahovat pouze na smluvní

---

⁷¹ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. srpna 2001, sp. zn. 29 Odo 14/2001

Podle tohoto rozhodnutí není vyloučeno, aby účastníci smlouvy uzavřeli smlouvu zčásti písemně a zčásti ústně, pro hodnocení jejich ujednání je rozhodující to, k čemu směřovala jejich vůle při uzavírání smlouvy.

⁷² HANDLAR, Jiří. In LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I..., s. 2009.

⁷³ KRČMÁŘ, Jan. Právo občanské III. Právo obligační. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 46.

⁷⁴ „zrušením dohody“ ve smyslu § 40 odst. 2 OZ 1964 je třeba rozumět i odstoupení od smlouvy (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2002, sp. zn. 25 Cdo 1164/2000)

⁷⁵ HANDLAR, Jiří. In LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I..., s. 2032–2033.

písemnou formu.⁷⁶ Ustanovení § 272 odst. 2 ObchZ bylo přitom ustanovením kogentním dle § 263 odst. 1 ObchZ.

Výše jsem nastínila následek nedodržení písemné formy, a to neplatnost. Pokud šlo o zákonnou formu, uplatnila se ve vztahu k danému právnímu jednání absolutní neplatnost, v případě smluvní formy OZ 1964 předpokládal „mírnější“ formu neplatnosti, tedy pouze neplatnost relativní (§ 40a OZ 1964). Absolutní neplatnost u zákonné formy byla a *contrario* dovozována z taxativního charakteru výčtu v § 40a OZ 1964⁷⁷; týž argument ve prospěch absolutní neplatnosti dovedl i Nejvyšší soud.⁷⁸

4.1.2 Právní úprava *de lege lata*

Část autorů se shoduje na tom, že nedodržení smluvní písemné formy bude sankcionováno vždy relativní neplatností (příp. za splnění dalších podmínek, k tomu viz níže).⁷⁹ Oproti tomu stojí takoví, kteří dovozují absolutní neplatnost, resp. alespoň pro některé případy (viz níže). Jednotliví autoři se dále rozcházejí v představě, jestli právní jednání bude (relativně) neplatné v důsledku každého porušení (nedodržení) smluvené formy, či jestli vůbec lze za daných okolností hovořit o vzniku právního jednání, čemuž se podrobně věnuje zejména Handlar, a to v souvislosti s rozlišováním smluvní formy na konstitutivní a deklaratorní⁸⁰. V každém případě již nelze mít nadále za to, že každé nedodržení smluvené formy povede k neplatnosti, jak tomu bylo za účinnosti OZ 1964.⁸¹

Zákon stanovuje vyvratitelnou domněnku, že pokud existuje dohoda stran ohledně formy, je takové určení konstitutivní. Ustanovení § 1758 OZ⁸² totiž stanoví: „*Dohodnou-li se*

⁷⁶ TOMSA, Miloš. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. Obchodní zákoník. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 920.

⁷⁷ ŠVESTKA, Jiří. In ŠVESTKA, Jiří a kol. Občanský zákoník I, II..., s. 373.

K absolutní neplatnosti se přiklání i Bezouška. (BEZOUŠKA, Petr. In FIALA, Josef a kol. Občanský zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 225.)

⁷⁸ např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 9. 2007, sp. zn. 28 Cdo 2789/2007

Otázkou absolutní neplatnosti se dále Nejvyšší soud zabýval např. v rozsudku ze dne 31. 8. 2016, sp. zn. 32 Cdo 433/2015, ve kterém sdělil, že i dohoda o změně smlouvy o dílo musí být pod sankcí absolutní neplatnosti uzavřena v písemné formě, jestliže pro uzavření smlouvy o dílo jako takové zákon písemnou formu vyžaduje, jak tomu v citovaném rozhodnutí bylo.

⁷⁹ TICHÝ, Luboš. In ŠVESTKA, Jiří a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek I..., s. 1460–1464,

BERAN, Vladimír. In PETROV, Jan a kol. Občanský zákoník. Komentář..., s. 620,

ZUKLÍNOVÁ, Michaela. Forma právních jednání – I. [online]. *pravni prostor.cz*, 28. července 2015 [cit. 20. listopadu 2019]. Dostupné na <<http://www.pravni-prostor.cz/clanky/rekodifikace/vyklad-pravnich-jednani-i>>

⁸⁰ Rozlišení formy na konstitutivní a deklaratorní se věnoval i Sedláček, ten však užíval označení dispozitivní (dle Handlara konstitutivní) a průvodní (deklaratorní). (SEDLÁČEK, Jaromír. In ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl 4, (§§ 859 až 1089). Praha: V. Linhart, 1936, s. 201–202.)

⁸¹ A jak bylo i judikováno, srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 12. 7. 2011, sp. zn. I. ÚS 1264/11, podle kterého bude změna smlouvy, ve které byla vymíněna písemná forma neplatná, a to relativně. Obdobně srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2010, sp. zn. 32 Cdo 4167/2008.

⁸² Toto ustanovení účinného OZ je převzaté z § 884 OZO a v § 42 jej obsahoval i OZ 1950.

strany, že pro uzavření užijí určitou formu, má se za to, že nechtějí být vázány, nebude-li tato forma dodržena. (...)“⁸³ Pokud tedy vůle jednajících spočívá v požadavku být vázán pouze tehdy, je-li určitá forma dodržena, půjde o konstitutivní formu. Handlar v této souvislosti dovozuje, že v případě nedodržení konstitutivní formy právního jednání bude třeba toto sankcionovat absolutní neplatností, vzápětí nicméně doplňuje: „(...) *nedostatek formy má přirozeně ten následek, že jednání platně nevzniká a účastníci z něj zavázáni nejsou*“⁸⁴, což formulačně (jednání platně nevzniká) směřuje spíše k nicotnosti právního jednání ve smyslu § 551 OZ⁸⁵. Domnívám se však, že ačkoliv mohla být jazykově zvolena přiléhavější formulace, tedy taková směřující na absolutní neplatnost, je zřejmé, že je Handlar v takovýchto případech přesvědčen o absolutní neplatnosti, a nikoliv o nicotnosti.

Podle Šilhána je třeba odlišovat následky ustanovení § 1758 OZ a § 582 OZ (nicotnost versus relativní neplatnost). Pokud jde o § 1758 OZ, který Šilhán popisuje jako prvotní test nicotnosti⁸⁶, lze uzavřít, že v souvislosti s ním bude možno hovořit o zdánlivém právním jednání tehdy, pokud toto jednání nebude splňovat požadavek vůle stran být vázán.⁸⁷ Obdobně jako Šilhán chápe vzájemný vztah § 1758 a § 582 OZ i Hulmák, podle kterého je možno zabývat se případnou neplatností určitého právního jednání pro nedostatek formy jen tehdy, jestliže strany vůbec chtějí být daným právním jednáním vázány (to, že strany nechtějí být jednáním vázány, chápe jako nicotnost takového jednání, tedy stejně jako Šilhán). Zároveň Hulmák poukazuje na to, že jde o důsledek přísnější než v případě porušení zákonné formy (k tomu viz kapitolu 6.2).⁸⁸ Podle Handlara je třeba vnímat ustanovení § 1758 OZ tak, že ačkoliv je zařazeno v rámci úpravy relativních majetkových práv, a nikoliv v obecné části, tak je nesporně aplikovatelné na právní jednání obecně, a to i s odkazem na § 11 OZ.⁸⁹

---

⁸³ Ještě ve vztahu k § 884 OZO bylo judikováno, že výhrada písemnosti musí být učiněna před samotným uzavřením smlouvy, aby došlo k aplikaci § 884 OZO, tj. dnešní § 1758 věta první OZ. (rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 1933, sp. zn. Rv I 1287/31)

⁸⁴ HANDLAR, Jiří. In LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I..., s. 2099.

Obdobně i BERAN hovoří v této souvislosti o tom, že je třeba se v případě nedodržení smluvní formy zabývat tím, jestli lze právní jednání považovat vůbec za vzniklé. (BERAN, Vladimír. In PETROV, Jan a kol. Občanský zákoník. Komentář..., s. 620.)

⁸⁵ Domnívám se, že o nicotnost by mohlo jít právě z důvodu nedostatku, resp. absence vůle ve smyslu § 551 OZ.

⁸⁶ ŠILHÁN, Josef. In PETROV, Jan a kol. Občanský zákoník. Komentář..., s. 1710.

⁸⁷ Opačně Melzer se k otázce nicotnosti nebo neplatnosti zabývá pouze marginálně, nicméně z jeho slov vyplývá, že s § 1758 OZ, resp. s nedodržením formy v tomto ustanovení předpokládáném, spojuje pouze neplatnost, nikoliv nicotnost. (MELZER, Filip. In MELZER, Filip a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III..., s. 747.)

⁸⁸ HULMÁK, Milan. In HULMÁK, Milan a kol. Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 185.

⁸⁹ HANDLAR, Jiří. In LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I..., s. 2014.

Naproti tomu Hulmák dovozuje aplikaci § 1758 OZ skrz ustanovení § 1724 odst. 2 OZ, které umožňuje aplikovat ustanovení o smlouvách přiměřeně i na jednostranná právní jednání. (HULMÁK, Milan. In HULMÁK, Milan a kol. Občanský zákoník V. Závazkové právo..., s. 188)

Pokud jde o případy, kdy má písemná forma pouze deklaratorní účinek, pak k neplatnosti vůbec nedojde, právní jednání bude bezvadné (ledaže by neplatnost způsobovala jiná vada).⁹⁰ V pochybnostech, jedná-li se o deklaratorní nebo konstitutivní formu, je třeba přihlídnout jednak ke zvyklostem, jednak ke specifickým okolnostem daného případu; Handlar k tomuto například uvádí, že čím dříve je požadavek formy vznesen, tím spíše má konstitutivní povahu.⁹¹

Výše uvedené nicméně bude platit pouze v případech, kdy budou strany volbou o formě právního jednání, resp. doložkou písemnosti, vázány. K vázanosti doložkou písemnosti viz kapitulu 5.

4.1.3 Shrnutí

Pro posouzení následků nedodržení smluvní písemné formy právního jednání je stěžejní určit vztah a způsob aplikace ustanovení § 582 a § 1758 OZ a rozsah jejich použití. Podle Handlara se prizmatem § 11 OZ bude ustanovení § 1758 OZ aplikovat i na právní jednání obecně, naproti tomu Hulmák je názoru, že skrze § 1724 odst. 2 se bude § 1758 OZ aplikovat „pouze“ i na jiné projevy vůle, kterými se jedna osoba obrací na osoby jiné. V této otázce se ztotožňuji s názorem Handlara a mám za to, že se ustanovení § 1758 OZ bude (přiměřeně) vztahovat i na jiná soukromoprávní práva a povinnosti.

Máme-li stanoven rozsah daných ustanovení, lze se věnovat samotnému následku nedodržení formy. S ohledem na výše uvedené mám za to, že by ustanovení § 1758 OZ mělo být skutečně vnímáno jako prvotní test nicotnosti, jak jej popisuje Šilhán, s tím, že až po vyjasnění, zdali strany daným jednáním vůbec chtějí být vázány, tj. jestli je, nebo není nicotné, je na místě přistupovat k hodnocení potenciální neplatnosti. Ta bude podle převažujícího názoru relativní, nicméně pouze tam, kde je to na místě, respektive kde je zřejmé, že písemná forma plní jinou než pouze deklaratorní formu tak, jak ji vymezuje například Handlar. Ačkoliv považuji výše naznačenou variantu za vhodný způsob řešení, je třeba upozornit na to, že při tomto pojetí dochází ke kombinaci pohledu na rozsah užití § 1758 OZ, jak jej vnímá Handlar, a testu nicotnosti, který Šilhán, nevnímaje možnosti aplikace § 1758 OZ tak široce, používá pouze pro oblast obligačních vztahů.

---

⁹⁰ HANDLAR, Jiří. In LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I..., s. 2011–2014, obdobně MELZER, Filip. In MELZER, Filip a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III..., s. 747.

⁹¹ HANDLAR, Jiří. In LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I..., s. 2011–2014, 2098–2099.

V souvislosti s výše uvedeným je třeba zmínit i § 582 odst. 2 OZ, podle něhož případný nedostatek formy (dojdeme-li vůbec k závěru, že zkoumat platnost jednání je na místě, tedy že dané jednání obstálo v testu nicotnosti) konvaliduje plněním.⁹²

---

⁹² K otázce pojmu „plnění“ v § 582 odst. 2 OZ a k tomu, co je pod něj možno podřadit, srov. ŠILHÁN, Josef. In PETROV, Jan a kol. Občanský zákoník. Komentář..., s. 1710–1711, odlišně MELZER, Filip. In MELZER, Filip a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III..., s. 748–749.

5 Vázanost stran doložkou písemnosti

Ustanovení § 564 OZ obsahuje pravidlo, dle kterého je-li zákonem vyžadována pro právní jednání určitá forma, lze obsah takového právního jednání změnit projevem vůle v téže nebo přísnější formě. Pokud jde o formu, kterou vyžaduje toliko ujednání stran, pak lze obsah právního jednání změnit i v jiné formě, ovšem pouze nevylučuje-li to ujednání stran. Z toho plyne, že nesjednají-li si strany to, že obsah jejich právního jednání lze změnit pouze určitým způsobem, lze tak učinit jakkoliv. V opačném případě lze právní jednání platně změnit jen za předpokladu dodržení sjednané formy. Ustanovení § 1758 OZ toto rozvíjí, když stanovuje vyvratitelnou domněnku, dle které se má za to, že strany nechtějí být vázány, není-li jimi dohodnutá forma právního jednání dodržena.⁹³

Do jaké míry jsou však strany doložkou formy vázány? Je přípustné a v souladu s principem autonomie vůle, aby si strany *pro futuro* sjednaly, že jejich předchozí projevenou vůli bude možno změnit pouze určitým způsobem? V této kapitole se budu věnovat tomu, zdali a do jaké míry jsou strany volbou písemné formy vázány, a to zejména v komparaci s dokumenty PECL, DCFR, PICC a CISG. Pokusím se přitom i o zhodnocení české právní úpravy a nastínění možnosti řešení těchto otázek. Speciální kapitolu budu věnovat tzv. dvojité doložce písemnosti.

5.1 Odlišné přístupy

5.1.1 UNIDROIT PICC

Otázku vázanosti doložkou písemnosti (resp. doložkou formy obecně) se PICC zabývají v čl. 2.1.18 (*Modification in a particular form*), podle kterého obsahuje-li smlouva v písemné formě doložku o způsobu změny či zrušení závazku, nemůže být modifikována jiným způsobem. Spoléhá-li se jedna strana na prohlášení nebo jednání strany druhé, ze kterého vyplývá vůle modifikovat smlouvu i jinak, budou účinky takové doložky vyloučeny. V pojetí PICC (jakož i CISG, viz níže) by měla doložka písemné formy (resp. doslovně doložka zákazu změny smlouvy ústně) zabezpečit, aby o otázkách změny či ukončení smlouvy bylo rozhodováno na stejném podkladu (*blackletter*), jako pokud jde o otázku existence a obsahu smlouvy.⁹⁴ Důležité je zdůraznit, že na rozdíl od dále zmíněných evropských projektů PECL a DCFR jsou PICC použitelné pouze pro obchodní vztahy, na druhou stranu však nejsou

---

⁹³ Pravidlo shodného znění bylo obsaženo i v § 884 OZO.

⁹⁴ KLEINHEISTERKAMP, Jan. In VOGENAUER, Stefan, KLEINHEISTERKAMP, Jan. *Commentary on the UNIDROIT principles of international commercial contracts (PICC)*. Oxford: Oxford University Press, 2009, s. 312–313.

limitovány použitím jen v evropských státech.⁹⁵ Vzhledem k tomu, že obsahově je ustanovení čl. 2.1.18 PICC shodné s čl. 29 CISG, pro bližší výklad viz kapitolu 5.1.2.

5.1.2 CISG

Ačkoliv i ustanovení čl. 29 odst. 2 CISG obsahuje znění shodné s čl. 2.1.18 PICC⁹⁶, je třeba poukázat na to, že na rozdíl od PICC (jakož i PECL a DCFR) nemá povahu *soft law*. Oproti tomu jde o „klasickou“ mezinárodní smlouvu mezi signatářskými státy. I v případě, že se CISG bude aplikovat, se tak stane ale pouze pro smlouvy o koupi zboží tak, jak jsou vymezeny v čl. 1–4 CISG (ledaže aplikaci CISG strany výslovně vyloučily dle čl. 6⁹⁷), zatímco PICC, PECL i DCFR působí i pro jiné typy smluv, ale pouze tam, kde si to strany výslovně sjednaly.⁹⁸

V souvislosti s čl. 29 odst. 2 věta první CISG lze hovořit o neplatnosti (*invalidity*)⁹⁹ v případech, kdy není dodržena smluvená (písemná, konstitutivní) forma, s tím, že pokud byla forma ujednána jen jako deklaratorní¹⁰⁰, pak se na její nedodržení čl. 29 odst. 2 věta první CISG vztahovat vůbec nebude.¹⁰¹ Vzhledem k dispozitivnosti čl. 29 CISG (vycházející z čl. 6) je požadavek písemné formy možno opustit, a to jakoukoliv formou, je-li ovšem splněn předpoklad, že je evidentní a zcela bezrozporné, že strany chtějí od požadavku formy upustit.

V článku 29 odst. 2 větě druhé CISG¹⁰² je obsažena klauzule ochrany zneužití práv (*abuse of rights defense*¹⁰³ nebo také *the estoppel provision*¹⁰⁴), jež upřednostňuje oprávněnou

⁹⁵ HANDLAR, Jiří. Nový občanský zákoník – nenaplněná východiska. Právní rozhledy, 2010, č. 23, s. 844-857.

⁹⁶ přičemž stejně jako PECL (k tomu viz dále) předpokládá CISG úzeji než PICC doložku písemné formy, nikoliv pouze doložku formy

⁹⁷ „Strany mohou vyloučit použití této Úmluvy nebo, s výjimkou článku 12, kteréhokoli jejího ustanovení nebo jeho účinky změnit.“

⁹⁸ E SILVA DUTRA, Luiza Lins. International soft law instruments as governing law: a (right) choice? [online]. changing-perspectives.legal, 2. května 2019 [cit. 15. ledna 2020]. Dostupné na <<https://www.changing-perspectives.legal/international-soft-law-instruments-as-governing-law-a-right-choice/>>.

⁹⁹ Pokud jde o francouzskou verzi CISG a komentáře Komise OSN pro mezinárodní právo k ní, je třeba upozornit na to, že na rozdíl od neplatnosti se v této souvislosti hovoří o „zbavení účinků“ (*est dépourvu d'effet*) takového jednání (neaplikuje-li se čl. 29 odst. 2 věta druhá CISG): „*Un amendement oral est dépourvu d'effet en pareille circonstance, à moins que la deuxième phrase du paragraphe 2 de l'article 29 ne soit applicable.*“ (CNUDCI. Présentation du recueil analytique de jurisprudence concernant la Convention des Nations Unies sur les contrats de vente internationale de marchandises. Nations Unies. New York, 2009, s. 91–92.)

¹⁰⁰ Formu konstitutivní a deklaratorní rozlišuje např. Handlar, srov. HANDLAR, Jiří. In LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I..., s. 2098–2099.

¹⁰¹ BRUNNER, Christoph J. H. a kol. Commentary on the UN Sales Law (CISG). Kluwer Law International, 2019, s. 187–197, shodně např. SCHROETER, Ulrich. In SCHWENZER, Ingeborg a kol. Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG). Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 481.

¹⁰² „Strana však může svým chováním ztratit možnost dovolávat se tohoto ustanovení v rozsahu, v jakém druhá strana spoléhala na toto chování.“

¹⁰³ BRUNNER, Christoph J. H. a kol. Commentary on the UN Sales Law (CISG)..., s. 187–197.

¹⁰⁴ BJÖRKLUND, Andrea. In KRÖLL, Stefan a kol. UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG): a commentary. Second edition. München: C. H. Beck, 2018, s. 390–392.

důvěru jedné strany v jednání strany druhé, byť je toto jednání v rozporu s předchozím smluvním ujednáním.¹⁰⁵ Uplatnění této klauzule je podmíněno dvěma předpoklady, a to takovým jednáním, které vzbuzuje představu, že jednající strana je ochotna změnit či zrušit smlouvu, byť nebyla dodržena smluvená forma (*reliance-inducing conduct*), s tím, že k posouzení tohoto předpokladu je zapotřebí použít hlediska nezávislého třetího pozorovatele. Druhou z podmínek je skutečnost, že smluvní partner se skutečně spoléhal na takové jednání (*acting in reliance*)¹⁰⁶, a to ospravedlnitelně a navenek rozeznatelným způsobem (*justifiably and in an outwardly discernible manner*).¹⁰⁷ Lze hovořit o principu konzistence (*principle of consistency*) spočívajícího v tom, že strana, která způsobila neplatnost či neúčinnost smlouvy, z toho nemůže mít prospěch.¹⁰⁸ Tento princip se prolíná všemi zmíněnými články dokumentů v této kapitole.¹⁰⁹

V této souvislosti považují dále za důležité zmínit čl. 6 CISG, který umožňuje vyloučit účinky jakéhokoliv ustanovení CISG (s výjimkou čl. 12). Toto ustanovení přitom nevyžaduje, aby vyloučení určitých ustanovení bylo provedeno v určité formě. Odůvodňovat prolomení doložky písemnosti odkazem na čl. 6 by však dle Schroetera šlo proti významu čl. 29 odst. 2, které se snaží strany chránit a podpořit formu, kterou si strany zvolily.¹¹⁰ Ani samotná doložka nemusí být sama v písemné formě, ačkoliv pouhé ústní sjednání doložky formy bude zřejmě vzhledem k vůli stran spíše výjimečné.¹¹¹

S pojmem estoppel se lze setkat i v souvislosti s anglosaským právním prostředím, kde je tento pojem chápán jako projev tzv. principu konzistence. (BUJOLI, Frédéric, SAUTONIE-LAGUIONIE, Laura, WICKER, Guillaume. In FAUVARQUE-COSSON, Bénédicte, MAZEAUD, Denis. *European Contract Law. Materials for a Common Frame of Reference: Terminology, Guiding Principles, Model Rules*. München: Sellier European Law Publishers, 2008, s. 556).

¹⁰⁵ Tato klauzule byla aplikována např. v rozhodnutí Federal District Court, Southern District of New York, USA: Rozhodnutí ze dne 22. září 1994, *Graves v. Chilewich*, 92 Civ. 3655 (JFK)

¹⁰⁶ Myšlenku prolomení doložky formy skrze spoléhání se na jednání smluvní strany relativizuje Wagner von Papp, když poukazuje na to, že skutečně racionální jednající, který si je vědom doložky formy, by se nikdy neměl spoléhat na jednání druhé strany, jakkoliv důvěryhodné. (WAGNER-VON PAPP, Florian. *European Contract Law: Are No Oral Modification Clauses Not Worth the Paper They are Written on? Current Legal Problems*, 2010, Volume 63, Issue 1, s. 529.)

¹⁰⁷ BRUNNER, Christoph J. H a kol. *Commentary on the UN Sales Law (CISG)...*, s. 187–197, shodně SCHROETER, Ulrich. In SCHWENZER, Ingeborg a kol. *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 484–489.

Srov. i rozhodnutí Court of Arbitration of the International Chamber of Commerce, Paříž, Francie: Rozhodnutí z roku 2003, *Fashion products case*, 11849 of 2003.

¹⁰⁸ Obdobné pravidlo je obsaženo v § 579 odst. 1 OZ.

¹⁰⁹ BUJOLI, Frédéric, SAUTONIE-LAGUIONIE, Laura, WICKER, Guillaume. In FAUVARQUE-COSSON, Bénédicte, MAZEAUD, Denis. *European Contract Law. Materials for a Common Frame of Reference: Terminology, Guiding Principles, Model Rules*. München: Sellier European Law Publishers, 2008, s. 553–568.

¹¹⁰ SCHROETER, Ulrich. In SCHWENZER, Ingeborg a kol. *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 481–482.

¹¹¹ BJÖRKLUND, Andrea. In KRÖLL, Stefan a kol. *UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG): a commentary*. Second edition. München: C. H. Beck, 2018, s. 389.

Skutečnost, že změna smlouvy měla být provedena v jiné formě, a je proto neplatná, je povinna prokázat strana, která se dovolává její neplatnosti (naopak druhá strana je povinna prokázat, že předpoklady dohodnuté formy naplněny byly). Pokud jde o dokazování v souvislosti s klauzulí ochrany zneužití práv, pak strana, jež se spoléhá na to, že předchozí ujednání stran formy bylo prolomeno odlišným jednáním, musí prokázat jednak to, že došlo k *reliance-inducing conduct*, jakož i to, co v souvislosti s tímto jednáním učinila či vynaložila ona sama.¹¹²

5.1.3 PECL

Ustanovení čl. 2:106 PECL (*Written modification only*) je svým zněním v části totožné s výše uvedeným čl. 2.1.18 PICC. Kromě toho, že čl. 2.1.18 PICC hovoří o existenci doložky vyžadující změnu nebo zrušení právním aktem v určité formě („*a particular form*“), článek 2:106 PECL předpokládá jako takovou formu pouze formu písemnou („*in writing*“). Obě ustanovení jsou shodná i co do možnosti vyloučit účinky takové doložky (klauzule ochrany zneužití práv, viz kapitolu 5.1.3). Oproti PICC a CISG nicméně obsahuje PECL (shodně s DCFR, viz dále) vyvratitelnou domněnku nezávaznosti ujednání porušujícího pravidla o smluvené formě. Vzhledem k faktické totožnosti významu čl. 2:106 PECL a čl. II.–4:105 DCFR k tomuto viz kapitolu 5.1.4.

5.1.4 DCFR

V DCFR je problematika vázanosti stran doložkou formy (zde již obecně doložkou formy, tj. nejen písemné, jak je tomu v čl. 2:106 PECL) upravena v čl. II.–4:105 (*Modification in certain form only*), s tím, že kromě již naznačené odlišnosti odpovídá svým zněním právě čl. 2:106 PECL, zejména je zde shodně obsažena vyvratitelná domněnka nezávaznosti ujednání, které porušuje pravidlo o smluvené formě.

Pokud jde o otázku vhodnosti vyvratitelné domněnky, von Bar uvádí, že by bylo proti principu dobré víry, byly-li by strany vázány svou předchozí dohodou stran formy, když je zjevné, že se později rozhodly užít formu odlišnou. V souladu s tím tedy je-li prokázáno, že obě strany měly v úmyslu předchozí požadavek formy opustit a provést změnu či zrušení smlouvy jiným způsobem, takové ujednání je platné. Pravidlo obsažené v čl. II.–4:105 tak důkazně ulehčuje stranám.¹¹³

---

¹¹² BRUNNER, Christoph J. H a kol. *Commentary on the UN Sales Law (CISG)*..., s. 190.

¹¹³ VON BAR, Christian a kol. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR)*. Sellier European Law Publishers, 2009, s. 312–315.

5.1.5 Přístup k doložce písemné formy v některých evropských zemích

V souvislosti s nastíněným rozdílem v přístupu CISG a PICC na jedné straně a PECL a DCFR na straně druhé je možno rozlišit tři kategorie přístupů k doložce formy. Je to přístup dávající doložce formy pouze důkazní hodnotu (1), přístup, kdy doložky jsou vynucovány pod určitou sankcí (2), a dále přístup smíšený, resp. nevyjasněný (3). Dle tohoto členění řadí von Bar do první skupiny mj. Německo¹¹⁴, Finsko, Dánsko a Švédsko, Anglii a Irsko, kdy lze uzavřít, že lze smlouvu změnit i neformálním způsobem (je-li prokázána vůle tak učinit), ačkoliv byla sjednána doložka formy. Wagner-von Papp k tomuto uvádí, že v těchto zemích doložky (písemné) formy „*nestojí ani za papír, na kterém jsou napsány*“.¹¹⁵ Naproti tomu je doložka písemnosti s určitými výjimkami prosazována (ve smyslu sankcionování jejího nedodržení) v Rakousku, Estonsku či na Slovensku a v České republice (pokud jde o právní stav do 31. 12. 2013). Smíšený přístup k řešení doložky formy představuje Lucembursko, Francie či Belgie.¹¹⁶

5.1.6 Shrnutí

Přístupy k vázanosti doložkou písemnosti (resp. doložkou formy obecně), jež jsem nastínila v této kapitole, se odlišují zejména co do (ne)existence vyvratitelné domněnky týkající se závaznosti doložky. Shodně PICC a CISG zastávají „přísnější“ pojetí, podle kterého budou strany vázány ujednáním v jiné než dohodnuté formě, nicméně pouze za splnění daných předpokladů, pokud bude jasně prokázáno, že strany modifikovat smlouvu chtěly, byť v rozporu s doložkou. Doložka formy představuje v tomto pojetí možnost, jak odstranit stav nejistoty ohledně změn smlouvy, a proto by odchýlení se od ní mělo být vykládáno restriktivně, neboť je-li připuštěno, dochází tak ke znovunastolení stavu nejistoty. Kleinheisterkamp například doporučuje, aby v případě, že se strany chtějí odchýlit od dohodnuté doložky formy, si o tomto vyhotovily písemné potvrzení, aby se tak vyhnuly pochybnostem.¹¹⁷

---

¹¹⁴ Podle Wagnera-von Pappa nemají v německém právu doložky formy význam žádný, neboť případná následná změna písemné smlouvy musí být jasně prokázána jak v případě, že taková doložka je ve smlouvě obsažena, tak není-li tak. (WAGNER-VON PAPP, Florian. *European Contract Law: Are No Oral Modification...*, s. 529.)

¹¹⁵ WAGNER-VON PAPP, Florian. *European Contract Law: Are No Oral Modification...*, s. 531.

Tento přístup není zastáván jen v Evropě, ale tradičně například i ve Spojených státech, srov. rozhodnutí *Beatty v. Guggenheim Exploration Co.*: „*Those who make a contract, may unmake it. The clause which forbids a change, may be changed like any other. The prohibition of oral waiver, may itself be waived. Every such agreement is ended by the new one which contradicts.*“ (Court of Appeals of the State of New York, New York, USA: Rozhodnutí ze dne 28. ledna 1919, *Beatty v. Guggenheim Exploration Co.*, 225 NY 380, bod 388. Cit. in WAGNER-VON PAPP, Florian. *European Contract Law: Are No Oral Modification...*, s. 525.)

¹¹⁶ VON BAR, Christian a kol. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law...*, s. 313–315.

¹¹⁷ KLEINHEISTERKAMP, Jan. In VOGENAUER, Stefan, KLEINHEISTERKAMP, Jan. *Commentary on the UNIDROIT principles of international commercial contracts (PICC)...*, s. 312–313.

Oproti tomu PECL a DCFR obsahují domněnku nezávaznosti jednání učiněného v rozporu s doložkou. Důkazně je proto snazší prokázat, že bylo od požadavku formy upuštěno, když postačí domněnku vyvrátit, a naopak není třeba zvlášť prokazovat skutečnost upuštění od požadavku formy. Za takové situace nicméně má doložka formy význam pouze minimální. Český právní řád počítá s „mírnějším“ pojetím podobně jako PECL a DCFR (k tomu viz kapitolu 5.2).¹¹⁸

Je zjevné, že oba přístupy se potýkají (a oba se snaží vypořádat) s problémem, do jaké míry může být omezena autonomie vůle stran a případně jakým způsobem, kdy dohody a jejich následná změna mohou představovat až absurdní cyklus, čímž se více zabývá například Björklund.¹¹⁹

5.2 Řešení dle OZ

Melzer a Tégl mají za to, že smlouva je mezi stranami vytvořené autonomní právo, které má *inter partes* sílu zákona, s tím, že vázanost smlouvou je intenzivnější než vázanost zákonem.¹²⁰ Optikou tohoto pojetí by tedy mělo být dodržování doložky formy (tj. smluvní formy) vynucováno stejně jako dodržování zákonné formy. Podíváme-li se však do děl autorů zabývajících se problematikou vázanosti doložkou formy, nenalezneme konsenzus na jednoznačném řešení. Ačkoliv existencí vyvratitelné domněnky v § 1758 OZ je zřejmý příklon zákonodárce k řešení zastávanému PECL a DCFR, tedy k řešení, v rámci kterého doložky formy zásadní význam nemají, část o vyloučení účinků pro spoléhání se na jednání druhé ze stran explicitně v českém právu nenalezneme.

Znění § 884 OZO odpovídá dnešní první větě ustanovení § 1758 OZ. Rouček a Sedláček v souvislosti s OZO měli za to, že ústní změny smlouvy by neměly platit tam, kde je zřejmé, že smluvní strany chtěly právní poměr „fixovat“ pouze v písemné formě. Pokud požadavek na tuto fixaci vyplývat nebude, budou platit i vedlejší (ústní) úmluvy. Pro dispozitivní formu (tj. konstitutivní, k tomu viz kapitolu 4.1.2 a poznámky pod čarou tam uvedené) platilo, že odvolával-li se někdo na vedlejší úmluvu, musel prokázat, že má platit vedle dispozitivní listiny. U průvodních (deklaratorních) listin vedlejší (ústní) ujednání platilo vzhledem k jejich funkci bez dalšího. Nedá se tedy říct, že by poskytli paušální řešení.¹²¹

---

¹¹⁸ KLEINHEISTERKAMP, Jan. In VOGENAUER, Stefan, KLEINHEISTERKAMP, Jan. Commentary on the UNIDROIT principles of international commercial contracts (PICC)..., s. 312.

¹¹⁹ BJÖRKLUND, Andrea. In KRÖLL, Stefan a kol. UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG)..., s. 389–392.

¹²⁰ MELZER, Filip, TÉGL, Petr. In MELZER, Filip a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I..., s. 85.

¹²¹ ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému ..., s. 201–202.

Podobný přístup jako Rouček a Sedláček volí i Handlar, podle nějž jde-li o právní jednání písemné, kdy tato forma je pouze deklaratorní, následné nedodržení doložky písemnosti není platnosti takového ujednání na škodu. Obecně Handlar prosazuje, aby opustit požadavek formy měly strany možnost kdykoliv, v jakékoliv fázi procesu vzniku právního jednání, neb opustit požadavek formy jim nebrání ani to, že si jej předtím vyměnily. Upozorňuje dále na to, že pro opuštění formy zákon žádnou formalitu nevyžaduje. Jednáním v jiné než dohodnuté formě nedochází k porušení smluvní formy, ale k její realizaci, protože forma odpovídá vůli stran. Mohlo by se zdát, že Handlar tímto odpírá doložce písemnosti prakticky jakýkoliv účinek. Na tuto pomyslnou výtku však Handlar reaguje sám a poukazuje na to, že skutečný význam bude mít doložka formy tam, kde se bude jednat bez účasti stran.¹²² Obdobně jako Handlar uvažuje i Šilhán, podle kterého má přednost před vůlí projevenou dříve vždy ta aktuálně projevená. Ačkoliv nepostačuje neformální jednání pro opuštění formy¹²³, může být tato opuštěna cíleně, tedy že strany provedou jak neformální jednání, tak i prokazatelně v jakékoliv formě opustí dříve ujednanou výhradu formy, a to i implicitně.¹²⁴

Tichý se rovněž přiklání k pojetí, podle kterého jsou strany pány smlouvy, nicméně upozorňuje na to, že ačkoliv mohou strany ve shodě jednat bez omezení formy, neměly by být takovým způsobem změněny znaky, značky nebo výrazy, které by ze své povahy neměly být postiženy změnou formy, což považuje za určité omezení autonomie vůle.¹²⁵

V názoru Melzera lze nalézt určitý rozpor, když na jedné straně má za to, že existuje-li dohoda o formě, je tato forma pro strany závazná, následně se však přiklání k německému modelu, podle kterého doložky písemnosti význam prakticky nemají (viz kapitolu 5.1.5). V argumentaci pro možnost neformální změny i přes existenci doložku formy odkazuje mj. i na § 582 odst. 2 a zejména pak na § 2997 odst. 1 věta první OZ, podle kterých dochází k neformálnímu zhojení předcházející vady formy.¹²⁶ Naproti tomu Melzer přikládá váhu dvojím doložkám písemnosti (viz kapitolu 5.4), když říká: „*Ujednání, kterým se mění, příp. ruší ujednání o formě, může být sjednáno i v jiné formě, tj. i neformálně. Opač platí jen tehdy, když to ujednání stran vyloučí.*“¹²⁷

---

¹²² HANDLAR, Jiří. In LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I..., s. 2014–2017.

¹²³ Opačně HANDLAR, Jiří. In LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I..., s. 2016, dle kterého lze formu opustit i samotným neformálním jednáním.

¹²⁴ ŠILHÁN, Josef. In PETROV, Jan a kol. Občanský zákoník. Komentář..., s. 1709–1710.

¹²⁵ TICHÝ, Luboš. In ŠVESTKA, Jiří a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek I..., s. 1396.

¹²⁶ MELZER, Filip. In MELZER, Filip a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III..., s. 658 a 750.

¹²⁷ Tamtéž, s. 750.

5.3 Shrnutí

Pro opuštění požadavku formy zvolil český zákonodárce pojetí zastávané PECL a DCFR, podle kterého postačí vyvrácení domněnky v § 1758 věta první OZ. Domnívám se, že vhodnější by byla taková legislativní varianta, v níž by obdobná domněnka absentovala, podobně jako je tomu v CISG a PICC. Má-li mít ujednání stran sílu zákona a fungovat jako autonomní právo, jak navrhuje Melzer, je dle mého názoru na místě na toto brát ohled i pokud jde o doložky písemné formy. Aktuálně projevená vůle stran by proto měla být upozaděna ve prospěch smluvní svobody v okamžiku kontraktace, resp. v okamžiku zakotvení doložky (písemné) formy do smlouvy. Zejména pak proto, že ačkoliv může na první pohled působit doložka formy (která by byla vynucována) jako omezující smluvní svobodu, je třeba vzít v úvahu to, co obecně platí pro písemnou formu, zejména pak větší právní jistotu, důkazní hodnotu a ochranu před případným neuváženým jednáním stran. Navíc nelze opomenout argument vzpomínaný Wagnerem-von Pappem, jenž upozorňuje na to, že smluvní písemná forma je dohodnuta oběma stranami shodně (*jointly*), a nikoliv pouze jednostranně, jak je tomu v případech, kdy písemnou formu předepisuje zákon. O to větší by měla mít doložka formy význam.¹²⁸

Prolomení doložky formy by mělo být podle mého názoru možné, nicméně pouze bude-li postaveno najisto, že požadavek formy má být opuštěn. Pokud jde o klauzuli ochrany zneužití práv, jako taková není občanským zákoníkem explicitně řešena, i když by šlo diskutovat o možné paralele s ustanovením § 579 odst. 1, resp. obecně § 8 OZ. Zatím lze odkázat na základní zásady občanského práva, zejména na princip poctivosti (§ 6 OZ).

5.4 Tzv. dvojí doložka písemnosti

Dvojí doložka písemnosti nebo také kvalifikované ujednání o písemné formě či dvojitá klauzule písemné formy je specifické ujednání vyžadující, aby v případě, že strany chtějí požadavek formy opustit (tj. zrušit doložku písemnosti), bylo toto jednání samo učiněno písemně. Tuto situaci je třeba odlišovat od případů, kdy obdobné ujednání ve smlouvě či v jiném právním jednání absentuje. V takovém případě je totiž možno požadavek smluvní písemné formy opustit i jinými způsoby, například konkludentně či výslovným prohlášením stran, že na užití písemné formy nadále netrvají (k tomu viz kapitolu 5.2).¹²⁹

Bezvýjimečnou závaznost dvojí doložky písemnosti *pro futuro* bez možnosti opustit požadavek písemné formy jinak než písemně Handlar odmítá, odkazuje přitom na ustanovení

¹²⁸ WAGNER-VON PAPP, Florian. European Contract Law: Are No Oral Modification..., s. 542.

¹²⁹ Tamtéž, s. 2014–2017.

§ 1758 OZ. Podle Handlara je třeba klást důraz vždy na „aktuálnější“ vůli stran, která, ač v minulosti směřovala k zavedení dvojí doložky písemnosti (či i jen k „obyčejné“ doložce písemné formy) je rozhodující, a to mj. i s ohledem na skutečnost, že smluvní formu právního jednání si strany volí právě dle své vůle. Formu právního jednání je tak podle něj třeba uzpůsobovat aktuálně provedeným požadavkům. K tomu Tomanová uvádí, že se nelze své smluvní svobody a autonomie vůle dopředu vzdát, poukazujíc přitom na nejednotnost pohledu na platnost nebo neplatnost tohoto specifického ujednání.¹³⁰

V každém případě je třeba souhlasit s Handlarem ohledně toho, že případné opuštění požadavku písemné formy bude třeba náležitě prokázat.¹³¹ I Kotásek dovozuje, že pokud má být dvojí doložka písemnosti prolomena, bude třeba, aby chování smluvních stran bylo v tomto směru jednoznačné. Jako příklad zmiňované jednoznačnosti uvádí Kotásek situaci, kdy jedna ze stran ústně (resp. jinak než písemně) alespoň zmíní existenci kvalifikované doložky písemnosti.¹³²

Problematika kvalifikovaných doložek písemnosti je řešena v německém právu, nicméně neexistuje shoda na jednoznačném řešení, kdy naproti sobě stojí jak názor, dle kterého musí dvojitě klauzuli ustoupit i privátní autonomie stran¹³³, tak i názor opačný a výše zmíněný (například výše citovaní Tomanová a Handlar), dle kterého se nelze vzdát smluvní svobody do budoucna, proto dvojitou doložku písemnosti lze derogovat i ústně, vyplývá-li vůle změnit formu právního jednání ze všech okolností případu. Najít lze nicméně i pohled, podle kterého v případech mezi obchodníky (podnikateli) nelze dvojitou doložku písemnosti zrušit bez dodržení sjednané formy.¹³⁴ Wagner-von Papp v kontextu německého práva staví dvojitou klauzuli písemnosti do kontrastu s „obyčejnou“ doložkou písemnosti, poukazuje na to, že „obyčejná“ nemá na rozdíl od dvojitě *de facto* žádný význam.¹³⁵

Dvojitá klauzule písemnosti nemá v českém právním řádu svou speciální úpravu. Neupravují ji ani evropské *soft law* dokumenty PICC¹³⁶ ani PECL, které obsahují (téměř shodně

¹³⁰ TOMANOVÁ, Veronika. Nepořádné dodatky aneb forma změny právního jednání [online]. epravo.cz, 24. května 2016 [cit. 31. října 2019]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/neporadne-dodatky-aneb-forma-zmeny-pravniho-jednani-101552.html>>.

¹³¹ HANDLAR, Jiří. In LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I..., s. 2035–2036.

¹³² KOTÁSEK, Josef. Doložka úplnosti a její limity. Právní rozhledy, 2016, č. 21, s. 725-732.

¹³³ Tento názor zastává například Wagner-von Papp, který má za to, že dvojitě klauzule písemnosti mají plný účinek, odkazuje přitom na rozhodnutí Bundesgerichtshof, Karlsruhe, Německo, ze dne 2. června 1976, VIII ZR 97/74 a dále na rozhodnutí na toto navazující. (Srov. pozn. pod čarou č. 57 in WAGNER-VON PAPP, Florian. European Contract Law: Are No Oral Modification ..., s. 532–533.)

¹³⁴ KOTÁSEK, Josef. Doložka úplnosti a její limity..., s. 725-732.

¹³⁵ WAGNER-VON PAPP, Florian. European Contract Law: Are No Oral Modification..., s. 527.

¹³⁶ Kleinheisterkamp nicméně v souvislosti s čl. 2.1.18 PICC dovozuje, že samotná doložka písemné formy, resp. doložka zákazu změny smlouvy ústně, má charakter dvojitě doložky písemnosti jako takové, když říká, že jakékoliv odchýlení se od ujednané doložky musí být učiněno ve stranami vyžadované formě, a to proto, že

s CISG¹³⁷) pouze ustanovení podobné našemu § 564 OZ. Důvodová zpráva k OZ rovněž problematiku pomíjí.

Dle mého názoru by se mělo na problematiku dvojí doložky písemnosti pohlížet odlišně ve vztazích mezi podnikateli a ve vztazích „nepodnikatelských“. Lze totiž předpokládat, že v podnikatelském prostředí strany mohou mít skutečně zájem na velmi přísném požadavku na modifikaci právního jednání. U podnikatelů se předpokládá odbornost (např. § 433 OZ), znalost daného prostředí a z toho vyplývající opatrnost při kontraktaci. Zejména u velkých či jinak důležitých zakázek si tedy lze představit, že jednající subjekty mají skutečně zájem na tom, aby byl požadavek dvojité doložky písemnosti nepodkročitelný. Kotásek zmiňuje situaci, při které by podnikatel, který si vymínil dvojitou doložku písemnosti, mohl být vázán ujednáním jeho zástupce, který, neuvědomuje si význam této doložky pro samotného podnikatele, uzavře ústně dohodu, již dané právní jednání modifikuje a která by tak podnikatele zavazovala, protože by vyjadřovala aktuální vůli jednajících (i když za jiných podmínek a jinými subjekty).

Kotásek zde však rozlišuje jednak příslušné ustanovení zakotvující dvojitou doložku písemnosti, jednak oprávnění zástupce k případné modifikaci jednání (smlouvy).¹³⁸ Domnívám se nicméně, že pokud by byla v podnikatelských vztazích dvojí doložka písemnosti bez dalšího závazná, nemuselo by se v případě sporu následně prokazovat, jaké oprávnění ona jednající osoba měla nebo neměla, protože by taková modifikace byla neplatná. K této problematice cituje Bejček německou judikaturu, dle které by dvojitá klauzule písemné formy „*měla být účinná přinejmenším ve vztahu mezi obchodníky*“.¹³⁹ Odkazuji i na předchozí právní úpravu, která kladla v podnikatelských vztazích zvláštní důraz na vůli stran, což je patrné z § 40 odst. 2 OZ 1964 v kontrastu k § 272 odst. 2 ObchZ. Zatímco první zmíněný předpis stanovil, že písemně uzavřená dohoda může být změněna nebo zrušena pouze písemně, obchodní zákoník toto pravidlo pro „podnikatelské smlouvy“ modifikoval tak, že pouze pokud písemně uzavřená smlouva obsahuje ustanovení o tom, že může být měněna nebo zrušena dohodou stran v písemné formě, pak může skutečně být měněna nebo zrušena pouze písemně.

---

ujednání obsahující takový požadavek je součástí smlouvy, kterou chrání. Ustanovení čl. 2.1.18 PICC však zároveň obsahuje výjimku z tohoto pravidla vztahující se k jednání strany, k tomu viz kapitolu UNIDROIT PICC. (KLEINHEISTERKAMP, Jan. In VOGENAUER, Stefan, KLEINHEISTERKAMP, Jan. Commentary on the UNIDROIT principles of international commercial contracts (PICC)..., s. 312.)

¹³⁷ čl. 2.1.18 UNIDROIT PICC, čl. 2.106 PECL, čl. 29 odst. 2 CISG

¹³⁸ KOTÁSEK, Josef. Doložka úplnosti a její limity..., s. 725-732.

¹³⁹ BEJČEK, Josef a kol. Obchodní podmínky..., s. 193.

Pokud jde o citovanou judikaturu, Bejček na ni na též straně odkazuje následovně: „Srov. např. rozhodnutí BGH ze dne 2. 6. 1976, VIII ZR 97/74 (a související rozhodnutí dostupná na: <https://dejure.org>). Dále např. rozhodnutí BGH, ze dne 17. 9. 2009, I ZR 43/07, „Der Name der Rose“, které uvádí, že tato klauzule je účinná „přinejmenším ve vztahu mezi obchodníky.“ Shodně srov. WAGNER-VON PAPP, Florian. European Contract Law: Are No Oral Modification..., s. 534.

Nedomnívám se, že by uplatněním dvojí doložky písemnosti došlo ke „vzdání se“ autonomie vůle, jak naznačují někteří autoři (např. Tomanová, viz výše). V celé řadě případů soukromoprávního jednání se totiž strany zavazují k různým druhům jednání, která je v jejich dalším životě či kontraktaci mohou omezovat a také omezují, ať už jde o závazek směřující na zdržení se určitého jednání, aktivního konání, nebo jen například o smlouvu uzavřenou na dlouhou dobu. Pokud se jednající osoba například zaváže, že po určitý časový úsek nebude uzavírat smlouvy týkající se určitého druhu zboží, je takovýto závazek plně v souladu s právem, byť je zřejmé, že v tomto případě pokud by strana takovou smlouvu uzavřela, jen tento důvod by k její neplatnosti vést nemohl. K tomuto Ústavní soud v roce 2011 označil: *„Není vyloučeno, aby zákonodárce vyšel podnikatelům, resp. osobám činícím právní úkony podle obchodního zákoníku, vstříc, a upřednostnil požadavek faktické jistoty smluvních stran před smluvní svobodou a právní úkony nedodržující sjednanou formu označil bez dalšího za (absolutně) neplatné. De lege lata takový přístup (a následek) ale myslitelný není.“*¹⁴⁰ Z citovaného rozhodnutí je zřejmé, že Ústavní soud by se variantě důsledné závaznosti kvalifikované doložky písemnosti apriorně nebránil.

Pokud jde o otázku dvojité doložky písemné formy a vztahů „nepodnikatelských“, mám za to, že by tato měla být prolomitelná následným jednáním stran, nicméně mělo by být z kontextu jednajících zřejmé, že si uvědomují existenci takové doložky a to, že ji svým aktuálním jednáním derogují. Pokud ji strany totiž do uzavřených smluv či dohod zakotvily, je zřejmé, že měly zájem na určitém přísnějším režimu změny takové smlouvy, proto by dle mého názoru mělo být k tomuto přihlíženo a proto by i modifikace takového pravidla měla být složitější než v případě „obyčejné“ doložky písemné formy.

---

¹⁴⁰ náleží Ústavního soudu ze dne 12. 7. 2011, sp. zn. I. ÚS 1264/11 (bod 29.)

6 Písemná forma vyžadovaná zákonem

Požadavek zákonné písemné formy je obsažen v řadě ustanovení napříč občanským zákoníkem. Primárně se v souladu s § 560 vyžaduje písemná forma právního jednání, kterým se zřizuje či převádí věcné právo k nemovité věci, jakož i právní jednání, kterým se takové právo mění nebo ruší. Kromě toho zákon u určitých situacích, právních jednání či smluvních typů výslovně vymezí, že dané právní jednání musí být učiněno písemně. V právní úpravě lze přitom vzhledem k jednotlivým případům, kdy se písemná forma vyžaduje, vysledovat i účel, jaký v tom kterém případě má písemná forma plnit. Posouzení účelu má pak často vliv i na odpověď na otázku, jaký následek nedodržení zákonné písemné formy bude v daném případě mít.¹⁴¹

6.1 Funkce písemné formy

Vymezení jednotlivých funkcí se liší autor od autora. Tak například zatímco Melzer rozlišuje funkce čtyři (resp. pět, když poukazuje i na možnost kombinace jednotlivých funkcí) – varující, zajišťovací, důkazní a kontrolní¹⁴², Bezouška rozlišuje jako tři základní funkce varovnou, vyjasňující a důkazní.¹⁴³ Eliáš upozorňuje na to, že pokud jde o zákonné případy písemné formy, významnou roli hraje tradice (uvádí například případ závěti dle § 476 OZ 1964). Tato myšlenka projevená za účinnosti OZ 1964, je bezpochyby použitelná i v současnosti.¹⁴⁴

Stěžejní zejména pro případné spory je funkce důkazní. Kromě toho, že zaznamenáním určité skutečnosti či právního jednání umožňují jednající strany seznat obsah takového právního jednání i třetím osobám, písemné právní jednání je pro účely dokazování jednodušší, a to i s ohledem na větší stálost a neměnnost právního jednání zachyceného v písemné formě. S tím souvisí i skutečnost, že výslech účastníků jakožto důkazní prostředek je v civilním sporném řízení až subsidiární a lze jej naříditi pouze tehdy, nelze-li dokazovanou skutečnost prokázat jinak (§ 131 odst. 1 OSŘ), typicky právě písemností, zatímco u písemných důkazních prostředků obdobné omezení nenalezneme. Ohledně této funkce i jejího obsahu v odborné literatuře není sporu, s tím, že Melzer poukazuje na to, že tato funkce bude důležitá spíše ve smluvních případech písemné formy, když „*při přípravě OZ však byla snaha co možná nejvíce eliminovat případy, kdy by písemná forma byla stanovena jen za dosažením tohoto účelu*“.¹⁴⁵

¹⁴¹ HANDLAR, Jiří. In LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I..., s. 2097.

¹⁴² MELZER, Filip. In MELZER, Filip a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III..., s. 745–746.

¹⁴³ BEZOUŠKA, Petr. In FIALA, Josef a kol. Občanský zákoník. Komentář..., s. 222.

¹⁴⁴ ELIÁŠ, Karel. Právní úkony na soukromých listinách se zvláštním zřetelem k jejich podepisování. Ad Notam. 1996, č. 3, s. 52.

¹⁴⁵ MELZER, Filip. In MELZER, Filip a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III..., s. 746.

Pokud jde o funkci varovnou či varující, jež má sloužit jako kontrola před unáhleným nebo neuvážením jednáním a zavázáním se, v jednajícím má vzbudit ostražitost. V této souvislosti Bezouška uvádí jako příklad souhlasné prohlášení rodičů o určení otcovství podle § 52 odst. 2 zák. o rodině.¹⁴⁶ Tento příklad by v Melzerově pojetí bylo zřejmě možno zařadit i pod funkci kontrolní. Kontrolní funkci chápou Handlar i Melzer jako funkci zajišťující jako možnost pro orgány veřejné moci zjistit určité jednání, například v souvislosti s možným zdaněním takového právního jednání. Zajišťovací funkce má sloužit veřejnému zájmu, právní jistotě a zajištění bezpečnosti právního styku.¹⁴⁷ Vyjasňovací funkce zmiňovaná Bezouškou je nejspíše nejsnáze uchopitelná i pro laika. Znamená možnost jednajících vracet se k již projevené vůli, tuto vyjasňovat, modifikovat, zkoumat, navíc pomáhá rozpoznat vznik závazné smlouvy od „pouhého“ kontrakčního procesu.¹⁴⁸ Z výše uvedeného je patrné, že ač se konkrétní vymezení jednotlivých funkcí odlišuje, obsahově jsou autory chápány obdobně.¹⁴⁹ Stručněji vnímá funkce podpisu (tyto závěry jsou však použitelné i na funkce písemné formy obecně) Fekete, který rozlišuje pouze funkci informační (zpřístupnění projevů vůle třetím osobám) a důkazní.¹⁵⁰

6.2 Následky nedodržení písemné formy

Na následky nedodržení zákonné písemné formy má vliv zejména to, že tam, kde je zákonem stanovena, je třeba takový příkaz chápat jako kogentní ustanovení.¹⁵¹ Pro posouzení následků nedodržení zákonné písemné formy jsou rozhodující zejména ustanovení § 580 a § 582 odst. 1 OZ. Podle § 582 odst. 1 věta první OZ je neplatné právní jednání, které nebylo učiněno ve formě (ujednané stranami nebo) stanovené zákonem, ledaže strany vadu dodatečně zhojí, zároveň je však v souladu s § 580 odst. 1 OZ neplatné právní jednání, které odporuje zákonu, pokud to smysl a účel zákona vyžaduje. Platnost či neplatnost je třeba posuzovat optikou obou těchto ustanovení současně. Nejvyšší soud k tomuto judikoval: „*Jinými slovy, není-li právní jednání učiněno ve formě stanovené zákonem, je (z tohoto důvodu)*

¹⁴⁶ BEZOUŠKA, Petr. FIALA, Josef a kol. Občanský zákoník. Komentář..., s. 222.

¹⁴⁷ MELZER, Filip. In MELZER, Filip a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III..., s. 745–746, HANDLAR, Jiří. In LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I..., s. 2010.

¹⁴⁸ BEZOUŠKA, Petr. FIALA, Josef a kol. Občanský zákoník. Komentář..., s. 222–223.

¹⁴⁹ Např. Handlar rozlišuje ještě i funkci poradní, která spočívá v tom, že pokud jde o veřejnou listinu, pak osoba, která tuto sepisuje, by měla být schopna poskytnout stran prováděného právního jednání odborné poradenství. (HANDLAR, Jiří. In LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I..., s. 2010.)

¹⁵⁰ FEKETE, Imrich. Podpis na súkromných listinách. Justičná revue, 60, 2008, č. 2, s. 201–215.

¹⁵¹ HANDLAR, Jiří. In LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I..., s. 2010.

V souvislosti s tím se Tichý vyjadřuje v tom smyslu, že v případech zákonné písemné formy jako předpokladu platnosti právního jednání, „*lze trvat na režimu nenahraditelnosti písemné formy formou elektronickou*“, s tím, že u smluvní formy mohou strany používání elektronických dokumentů vyloučit. (TICHÝ, Luboš. In ŠVESTKA, Jiří a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek I..., s. 1391.)

*neplatné pouze tehdy, vyžaduje-li to smysl a účel zákona.*¹⁵² Bez dalšího tedy nelze veškeré pochybení jednajících stran zákonné písemné formy sankcionovat neplatností *en bloc*, už vůbec pak nelze hovořit o zásadní absolutní neplatnosti, jak tomu bylo za účinnosti OZ 1964 (k tomu viz kapitolu 4.1.1). Je naopak třeba zkoumat případný rozpor s dobrými mravy, možné zjevné narušení veřejného pořádku (§ 588 OZ) či to, jestli je neplatnost stanovena na ochranu zájmu určité osoby (§ 586 odst. 1 OZ).

Tichý dovozuje v případě nedodržení zákonné písemné formy neplatnost absolutní, a to bez dalšího.¹⁵³ Melzer naproti tomu důkladně rozlišuje konkrétní následek ve vztahu k funkci písemné formy v daném případě.¹⁵⁴ Absolutní neplatnost podle něj nastoupí v případě funkce zajišťovací a kontrolní, relativní tehdy, pokud má zákonná písemná forma plnit funkci toliko varující; naproti tomu plní-li písemná forma pouze funkci důkazní, neplatnost nenastane (resp. nemusí nastat) vůbec.¹⁵⁵ Podobně jako Melzer nahlíží na problematiku i Beran (který Melzera cituje co do následků odvislých od funkce formy v daném případě), podle kterého půjde o neplatnost absolutní tam, kde by nedodržáním formy nebylo možno dosáhnout stanoveného účelu, nebo by došlo k narušení veřejného pořádku. Na rozdíl od Tichého Beran připouští možnost relativní neplatnosti v případech § 586 odst. 1 OZ.¹⁵⁶

S výjimkou Tichého tedy všichni výše uvedení autoři obrazejí pozornost k rozmanitým možným funkcím písemné formy a tomu odpovídajícím sankcím. K tomuto pojetí se přikláním, když mám za to, že nelze co do následků směřovat nedodržení zákonné písemné formy například u převodu věcného práva k nemovitosti (§ 560 OZ) a darovací smlouvy, pokud dochází k odevzdání věci jindy než společně s projevem vůle darovat a přijmout dar (§ 2057 odst. 2 OZ).

---

¹⁵² usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2014, sp. zn. 29 Cdo 3919/2014

Z citovaného usnesení je zřejmé, že Nejvyšší soud považuje nedodržení zákonného požadavku formy za rozpor se zákonem dle § 580 odst. 1 OZ. Handlar nad tímto vyjadřuje pochybnost (podle něj jde o rozpor se zákonem „*zřejmě i v případě porušení zákonem stanovené formy*“), domnívám se však, že se na názor Handlara je nutno dívat s vědomím, že v době vydání komentáře, ve kterém tento názor vyjadřuje, ještě nebylo vydáno citované usnesení Nejvyššího soudu. (HANDLAR, Jiří. In LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I..., s. 2080.) Tichý se zabývá působností neplatnosti, kdy v jeho pojetí by bylo nedodržení zákonné formy možno zařadit zřejmě pod rozpor se zákonem „*v důsledku zvláštních okolností jeho vzniku*“ [tj. vzniku právního jednání, pozn. autorky]. (TICHÝ, Luboš. In ŠVESTKA, Jiří a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek I..., s. 1443.)

¹⁵³ TICHÝ, Luboš. In ŠVESTKA, Jiří a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek I..., s. 1461–1462.

¹⁵⁴ k funkcím písemné formy viz kapitolu 6.1

¹⁵⁵ MELZER, Filip. In MELZER, Filip a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III..., s. 745–746.

¹⁵⁶ BERAN, Vladimír. In PETROV, Jan a kol. Občanský zákoník. Komentář..., s. 620, shodně HANDLAR, Jiří. In LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I..., s. 2097–2098.

7 Závěr

V úvodu této práce jsem pro pochopení a ukotvení dalšího výkladu nastínila problematiku formy právního jednání obecně, jakož jsem se pokusila i o výčet jednotlivých forem právního jednání, s nimiž je možno se v občanském zákoníku setkat. V rámci samostatné kapitoly věnované písemné formě právního jednání jsem text doplnila o stručný vhled do problematiky (prostého) elektronického podpisu v souvislosti s právním jednáním činěným prostřednictvím e-mailu. Dospěla jsem přitom k závěru, že má-li být naplněn požadavek písemné formy právního jednání, je nutno splnit dva klíčové požadavky, a to jednak podmínku písemnosti ve shora vymezeném smyslu, jednak podmínku podpisu jednající osoby (kapitola 3.1).

Zatímco v právním jednání činěném „neelektronicky“ je nutnost i způsob provedení podpisu zřejmý, pokud jde o právní jednání činěné elektronicky, respektive e-mailem, podle ustanovení občanského zákoníku (v tomto kontextu zejm. § 561 odst. 1 a § 562 odst. 1), EltZ a nařízení eIDAS, je i v souvislosti se stále se rozvíjejícími možnostmi a využitím elektronických prostředků při komunikaci třeba dát pozor na naplnění všech požadavků, které musí „podpis“ splňovat, aby byl e-mail podepsán ve smyslu naplnění této podmínky písemného právního jednání. Mám za to, že přinejmenším problematiku elektronických podpisů by bylo vhodné určitým způsobem sjednotit, ať už judikaturou, právním předpisem, či jen doporučujícím dokumentem, ze kterého by bylo pro jednající subjekty zřejmé, co je a co není elektronickým podpisem a kdy lze daný způsob použít. Domnívám se, že současný stav, kdy nepanuje shoda ani v rámci odborné literatury, způsobuje právní nejistotu těch, kteří se rozhodli jednat elektronicky, to přitom paradoxně k tomu, jaký boom ve 21. století elektronické komunikační prostředky zažívají.

Následující kapitola věnovaná doložce písemnosti, respektive následkům nedodržení písemné formy tam, kde byla stranami sjednána, obsahuje komparaci dosavadních přístupů k problematice. Kombinací těchto odlišných pohledů jsem dospěla k závěru, že je třeba primárně se vždy zabývat tím, chtějí-li být strany vázány právním jednáním nedodržujícím dohodnutou formu, a to ve smyslu tzv. testu nicotnosti dle § 1758 OZ, jak byl nastíněn v kapitole 4.1.2. Až dojdeme-li k přesvědčivému závěru, že strany vázány být chtějí, je namíste dále uvažovat o případné sankci za to, že forma nebyla dodržena, ovšem pouze tam, kde je to vhodné. V konkrétním případě tak může nedodržení doložky písemnosti neškodit platnosti právního jednání vůbec, může jej však zatížit relativní i absolutní neplatností, byť se domnívám, že k neplatnosti absolutní by mělo docházet skutečně jen ve výjimečných a odůvodněných

případech, zejména s ohledem na to, půjde-li v daném případě o konstitutivní, nebo pouze deklaratorní písemnou formu. Podle mého názoru je při hodnocení důsledků výše uvedeného vždy brát ohled i na to, jaký význam má ujednání stran (obecně) tam, kde je to možné, tedy tam, kde dochází k derogaci dispozitivních ustanovení zákona. Nelze totiž odhlédnout od skutečnosti, že smlouva má v těchto případech přednost a strany by měla zavazovat stejně jako zákon.

Právní úpravu nedodržení písemné formy tam, kde je vyžadována zákonem, obsahuje tato práce až ve svém samotném závěru, a to s ohledem na její zaměření na písemnou formu smluvní. Je třeba nicméně poukázat na to, že v porovnání s řešením poskytovaným, resp. neposkytovaným jednoznačně, pokud jde o smluvní písemnou formu, je zákonné řešení zřejmější, ačkoliv se nedomnívám, že by bylo vhodné rozlišovat následky nedodržení zákonné písemné formy toliko podle funkce, jakou má v daném případě forma plnit, když jde o hledisko do jisté míry subjektivní a nepředvídatelné.

Samostatný prostor je v kapitole 5. věnován vázanosti stran doložkou písemnosti a jejímu možnému prolomení. V rámci této pasáže jsem se pokusila zanalyzovat nejen právní úpravu českou, ale i pojetí v některých legislativních dokumentech mezinárodního charakteru (DCFR, PICC, PECL, CISG). Ačkoliv z dikce zákona (zejm. § 1758 OZ) je patrné, že zákonodárce se chtěl přiklonit k řešení zastávanému DCFR a PECL, podle něhož doložka písemnosti strany v podstatě závazněji neomezuje a neupírá jim možnost písemnou formu porušit, domnívám se, že vzhledem k možnosti zabezpečení právní jistoty jednajících subjektů by bylo vhodnější přiklonit se spíše k řešení přísnějšímu, které je obsaženo v příslušných ustanoveních PICC a CISG, které pro odklon od doložky písemnosti vyžaduje zcela zřejmé prokázání toho, že strany se od této chtěly odchýlit; toto navíc předkládá pouze jako výjimečné řešení. Za žádoucí považuji zvážit legislativní zakotvení dvojité doložky písemnosti, a to přinejmenším v podnikatelských vztazích pro ještě větší posílení právní jistoty tam, kde to je či může být s ohledem na celou řadu faktorů žádoucí.

Vzhledem k omezenému rozsahu této diplomové práce jsem byla nucena vynechat určitou část problematiky, resp. příslušné pasáže zkrátit. S ohledem na problémy v této diplomové práci nastíněné se nabízí tuto práci v budoucnu rozšířit a věnovat se šířeji a podrobněji například problematice elektronického podpisu, respektive jeho jednotlivým druhům a formám, souladu české právní úpravy (EltZ) s nařízením eIDAS, a to zejména pokud jde o čl. 25 eIDAS a zákaz upírání právních účinků elektronickému podpisu, v kontextu s tím potom podepisování podání adresovaných orgánům veřejné moci podle jednotlivých procesních předpisů (například § 42 odst. 4 OSŘ). Bližší pozornost by zasloužila i komparace

(nejen) se sousedními státy a jejich právní úpravou, pokud jde o posuzovanou problematiku, jakož i vztah § 564 a § 1906 OZ co do jejich možného nesouladu.

8 Literatura

8.1 Komentáře

- BEZOUŠKA, Petr, HAVEL, Bohumil. Občanský zákoník. Srovnávací komentář. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.
- BRUNNER, Christoph J. H. a kol. Commentary on the UN Sales Law (CISG). Kluwer Law International, 2019, 774 s.
- FAUVARQUE-COSSON, Bénédicte, MAZEAUD, Denis. European Contract Law. Materials for a Common Frame of Reference: Terminology, Guiding Principles, Model Rules. München: Sellier European Law Publishers, 2008, 614 s.
- FIALA, Josef a kol. Občanský zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2009, 904 s.
- HULMÁK, Milan a kol. Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář. Praha: C. H. Beck, 2014, 1335 s.
- KRÖLL, Stefan a kol. UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG): a commentary. Second edition. München: C. H. Beck, 2018, 1253 s.
- MELZER, Filip a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1–117. Praha: Leges, 2013, 720 s.
- MELZER, Filip a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419–654. Praha: Leges, 2014, 1264 s.
- KINDL, Milan a kol. Občanský zákoník. Praktický komentář. Svazek I. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019, 991 s.
- LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. Praha: C. H. Beck, 2014, 2400 s.
- PETROV, Jan a kol. Občanský zákoník. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2017, 3053 s.
- ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl 4, (§§ 859 až 1089). Praha: V. Linhart, 1936, 866 s.
- SCHWENZER, Ingeborg a kol. Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG). Oxford: Oxford University Press, 2010, 1480 s.
- ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. Obchodní zákoník. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 1469 s.
- ŠVESTKA, Jiří a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 1736 s.
- ŠVESTKA, Jiří a kol. Občanský zákoník I, II. Praha: C. H. Beck, 2009, 2528 s.

- VOGENAUER, Stefan, KLEINHEISTERKAMP, Jan. Commentary on the UNIDROIT principles of international commercial contracts (PICC). Oxford: Oxford University Press, 2009, 1319 s.
- VON BAR, Christian a kol. Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR). Sellier European Law Publishers, 2009, 4795 s.

8.2 Monografie

- BEJČEK, Josef a kol. Obchodní podmínky. Brno: Masarykova univerzita, 2016. 304 s.
- HURDÍK, Jan, LAVICKÝ, Petr. Systém zásad soukromého práva. Brno: Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, svazek 367, Masarykova univerzita, 2010, 198 s.
- KMENT, Vojtěch. Elektronické právní jednání: Analýza s důrazem na využití elektronického podpisu podle práva EU, České republiky a Německa. Praha: Wolters Kluwer, 2018, 460 s.
- KRČMÁŘ, Jan. Právo občanské I. Výklady úvodní a část všeobecná. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 253 s.
- KRČMÁŘ, Jan. Právo občanské III. Právo obligační. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 413 s.
- TILSCH, Emanuel. Občanské právo. Část všeobecná. Praha: Wolters Kluwer, 2012, 205 s.

8.1 Články

- ELIÁŠ, Karel. Právní úkony na soukromých listinách se zvláštním zřetelem k jejich podepisování. Ad Notam. 1996, č. 3, s. 52.
- E SILVA DUTRA, Luiza Lins. International soft law instruments as governing law: a (right) choice? [online]. changing-perspectives.legal, 2. května 2019 [cit. 15. ledna 2020]. Dostupné na <<https://www.changing-perspectives.legal/international-soft-law-instruments-as-governing-law-a-right-choice/>>.
- FEKETE, Imrich. Podpis na súkromných listinách. Justičná revue, 60, 2008, č. 2, s. 201–215.
- HANDLAR, Jiří. Nový občanský zákoník – nenaplněná východiska. Právní rozhledy, 2010, č. 23, s. 844-857.

- JAREŠ, Adam. (Ne)podepisování elektronického právního jednání. Soukromé právo (Wolters Kluwer), 2019, č. 5, str. 19.
- KMENT, Vojtěch. Nahradí elektronický podpis ten tradiční vlastnoruční? [online]. Bulletin-advokacie.cz, 20. prosince 2016 [cit. 16. října 2019]. Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/nahradi-elektronicky-podpis-prosty-ten-tradicni-vlastnorucni>>.
- KORBEL, František a kol. Elektronická identita při elektronickém (hmotně)právním jednání. Právní rozhledy, 2019, č. 18, s. 626–632.
- KORBEL, František, MELZER, Filip. Písemnost, elektronický a biometrický podpis v elektronickém právním jednání. Bulletin advokacie, 2014, č. 12, str. 31.
- KOTÁSEK, Josef. Doložka úplnosti a její limity. Právní rozhledy, 2016, č. 21, s. 725–732.
- MASON, Stephen. Informal Debate on the Issues Relating to Terminology and Clarification of Concept in Respect of the EU e-Signature Legislation [online]. script-ed.org, 15. dubna 2012 [cit. 7. března 2020]. Dostupné na <<https://script-ed.org/article/informal-debate-on-the-issues-relating-to-terminology-and-clarification-of-concept-in-respect-of-the-eu-e-signature-legislation/>>
- MATULA, Zbyněk. OaO: Lze považovat e-mail bez zaručeného elektronického podpisu za písemné právní jednání? Rekodifikace & praxe (Wolters Kluwer), 2014, č. 3, str. 18.
- POLČÁK, Radim. Elektronické právní jednání – změny, problémy a nové možnosti v zák. č. 89/2012 Sb. Bulletin advokacie, 2013, č. 10, str. 34.
- TOMANOVÁ, Veronika. Nepořádné dodatky aneb forma změny právního jednání [online]. epravo.cz, 24. května 2016 [cit. 31. října 2019]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/neporadne-dodatky-aneb-forma-zmeny-pravniho-jednani-101552.html>>.
- WAGNER-VON PAPP, Florian. European Contract Law: Are No Oral Modification Clauses Not Worth the Paper They are Written on? Current Legal Problems, 2010, Volume 63, Issue 1, s. 511–596.
- ZUKLÍNOVÁ, Michaela. Forma právních jednání – I. [online]. pravni prostor.cz, 28. července 2015 [cit. 20. listopadu 2019]. Dostupné na <<http://www.pravni-prostor.cz/clanky/rekodifikace/vyklad-pravnich-jednani-i>>

8.2 Mezinárodní smlouvy a dokumenty nadnárodního charakteru

- CNUDCI. Présentation du recueil analytique de jurisprudence concernant la Convention des Nations Unies sur les contrats de vente internationale de marchandises. Nations Unies. New York, 2009, 416 s.
- Unidroit Principles of International Commercial Contracts 2016 (PICC) [online]. unidroit.org, [cit. 14. ledna 2020]. Dostupné na <<https://www.unidroit.org/instruments/commercial-contracts/unidroit-principles-2016>>
- Principles of European Contract Law (PECL) [online]. trans-lex.org, [cit. 14. ledna 2020]. Dostupné na <https://www.trans-lex.org/400200/_pecl/>

8.3 Judikatura

8.3.1 Nejvyšší soud

- rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 3. 11. 1926, sp. zn. Rv II 161/26
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 1929, sp. zn. Rv II 572/28
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 1933, sp. zn. Rv I 1287/31
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 1996, sp. zn. 3 Cdon 227/96
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 1. 2001, sp. zn. 25 Cdo 176/99
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2001, sp. zn. 29 Odo 14/2001
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2002, sp. zn. 25 Cdo 1164/2000
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 9. 2007, sp. zn. 28 Cdo 2789/2007
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2007, sp. zn. 29 Odo 965/2006
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2008, sp. zn. 32 Odo 940/2006
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2009, sp. zn. 30 Cdo 1230/2007
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. 21 Cdo 51/2008
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2009, sp. zn. 33 Cdo 2509/2007
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2010, sp. zn. 32 Cdo 4167/2008
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2010, sp. zn. 26 Cdo 3955/2008
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2012, sp. zn. 25 Cdo 2927/2011
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 4. 2014, sp. zn. 23 Cdo 1593/2012
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2014, sp. zn. 29 Cdo 3919/2014
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2016, sp. zn. 32 Cdo 433/2015
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. 22 Cdo 2526/2016
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2018, sp. zn. 21 Cdo 682/2018

8.3.2 Ústavní soud

- usnesení Ústavního soudu ze dne 9. 3. 2006, sp. zn. III. ÚS 14/06
- náleží Ústavního soudu ze dne 21. 4. 2009, sp. zn. II. ÚS 571/06
- náleží Ústavního soudu ze dne 12. 7. 2011, sp. zn. I. ÚS 1264/11
- náleží Ústavního soudu ze dne 7. 3. 2016, sp. zn. II. ÚS 289/2015

8.3.3 Ostatní soudy

- usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 12. 2016, sp. zn. 7 As 274/2016

8.3.4 Rozhodnutí zahraničních soudů a institucí

- Court of Appeals of the State of New York, New York, USA: Rozhodnutí ze dne 28. ledna 1919, Beatty v. Guggenheim Exploration Co., 225 NY 380
- Bundesgerichtshof, Karlsruhe, Německo: Rozhodnutí ze dne 2. června 1976, VIII ZR 97/74.
- Federal District Court, Southern District of New York, USA: Rozhodnutí ze dne 22. září 1994, Graves v. Chilewich, 92 Civ. 3655 (JFK)
- Court of Arbitration of the International Chamber of Commerce, Paříž, Francie: Rozhodnutí z roku 2003, Fashion products case, 11849 of 2003
- Bundesgerichtshof, Karlsruhe, Německo: Rozhodnutí ze dne 17. 9. 2009, I ZR 43/07

8.3.5 Legislativní dokumenty

- Důvodová zpráva k zák. č. 509/1991 Sb., kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník
- Důvodová zpráva k zák. č. 297/2016 Sb., o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce

9 Abstrakt, klíčová slova

9.1 Abstrakt (abstract)

Tato diplomová práce se zabývá problémy spojenými se situací, kdy si strany sjednají, že jejich budoucí právní jednání bude moci být změněno jen v písemné formě, tj. doložku písemné formy. Konkrétně se zabývá jednak tím, jaké následky má nebo může mít nedodržení takové doložky. Stěžejní je pro celou práci vázanost stran doložkou písemnosti, tedy jak moc se musí touto doložkou řídit a mohou-li se, případně za jakých podmínek, od ní odchýlit.

Ačkoliv je diplomová práce zaměřena na českou právní úpravu, pokud jde o otázku možného prolomení písemné formy, nechybí v ní srovnání této dílčí otázky s dokumenty PICC, CISG, PECL a DCFR. Po analýze příslušných ustanovení a názorů odborné literatury jsem dospěla k závěru, že nejenže následky nedodržení doložky písemnosti mohou být v závislosti na konkrétním případě značně odlišné (neplatnost absolutní či relativní, nicotnost, nebo i bezvadnost), ale také to, že podle současné právní úpravy občanský zákoník ochranu doložce písemnosti prakticky neposkytuje, když jí přikládá toliko vyvratitelnou domněnku.

This thesis is focused on situations in which parties agree on a written form clause for their future negotiations. Specifically, it deals with the legal consequences when the clause is not followed. The essential content of this thesis is considering the degree of binding of the written form clause. Moreover, it copes with considering to what extent are the parties obliged to follow the clause and whether (and if so, under what terms), they can breach the clause.

Even though the thesis is based on Czech legal regulation, when it comes to breach of the written form, it also includes a comparison of this particular problem with the PICC, CISG, PECL and DCFR documents. Having analysed the relevant provisions and professional literature, I have reached the conclusion that not only the consequences of not following the written form clause can vary according to the specific case (invalidity relative or absolute, nullity or perfection), but that also according to effective Czech law, the Czech Civil Code basically does not provide any kind of protection to the written form clause, when it merely gives it the rebuttable presumption effect.

9.2 Klíčová slova (key words)

písemná forma, náležitosti písemné formy, forma změny smlouvy, smluvní písemná forma, doložka písemné formy, dvojitá doložka písemnosti, elektronické právní jednání,

elektronický podpis, funkce písemné formy, prolomení ujednané formy, nedodržení ujednané formy

written form, formalities of written form, form of contract's modification, written form clause, no oral modification clause, NOM clause, double written form clause, electronic legal action, electronic signature, meaning of written form, breach of agreed form, non-observance of agreed form